

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

**סקר מצבם התעסוקתי והפיננסי
של תושבי קו העימות ומפוני מלחמת חרבות ברזל
שנתיים ושלושה חודשים מפרוץ המלחמה**

דפנה אבירם-ניצן | עידו קטושבסקי

פברואר 2026

עיקרי הממצאים

סקר זה מציג את מצבם התעסוקתי והפיננסי של מפוני מלחמת חרבות ברזל (תושבי קו העימות שפוננו לפי החלטת ממשלה), שהשתתפו בשוק התעסוקה (היו שכירים או עצמאים) ערב פרוץ המלחמה. הסקר בוחן גם את מצב תושבי האזורים שהיו במוקד הפגיעה אך לא פוננו (בעיקר בצפון הארץ).

הסקר נערך מסוף דצמבר 2025 עד אמצע ינואר 2026, לפיכך הדיווחים מתייחסים למצבם טרם פרוץ מלחמת שאגת הארי (שפרצה בשבת 28.2.2026).

עוד לפני פרוץ מלחמת שאגת הארי היה מצבם של תושבי הצפון חמור ביותר, הן בהשוואה למוצע הארצי, הן בהשוואה למפוני הדרום – הן בהיבט התעסוקתי, הן בהיבטים של הכנסת משק הבית.

תושבי הצפון טרם התאוששו ממלחמת חרבות ברזל – פגיעה בולטת בתעסוקה ובהיקף הפעילות העסקית

- שנתיים ושלושה חודשים אחרי 7 באוקטובר 2023 שיעור מפוני הצפון שפוטרו, הוצאו לחלי"ת או סגרו את עסקיהם בעקבות המלחמה עומד על 12%, פי שלושה מהמוצע הארצי שעומד על 4%, וגבוהה מהמדווה בקרב מפוני הדרום – 8%.
- 38% מתושבי הצפון שלא פוננו, 29% ממפוני הצפון ו-28% מתושבי מחוז חיפה מדווחים על ירידה בהיקף המשרה או בפעילות העסקית, לעומת כ-23% בממוצע הארצי ובקרב מפוני הדרום.

פגיעה בולטת בהכנסות תושבי ומפוני הצפון

- 43% מתושבי הצפון שלא פוננו ו-34% ממפוני הצפון מדווחים על פגיעה **בשכרם האישי** או בהכנסה מהעסק, לעומת 28% בממוצע הארצי.
- בהתאמה, קרוב למחצית מתושבי הצפון שלא פוננו (47%) ו-41% ממפוני הצפון דיווחו על ירידה **בהכנסות משק הבית**, לעומת 34% בממוצע הארצי וכ-31% ממפוני הדרום שדיווחו על ירידה בהכנסת משק הבית.

מצוקת נזילות בולטת בקרב תושבי הצפון שלא פוננו

- ערב פרוץ מלחמת שאגת הארי, מצב הנזילות של משקי הבית המפונים (צפון ודרום) היה דומה למוצע הארצי.
- עם זאת, ניכרת מצוקת נזילות בקרב תושבי הצפון שלא פוננו: כשליש מהם (34%) דיווחו כי למשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל, לעומת כרבע (25%) בממוצע הארצי.
- שיעור מבקשי ההלוואות הגבוה ביותר היה בקרב מפוני הצפון (43%) ובקרב תושבי הצפון והדרום שלא פוננו (40% ו-37%, בהתאמה), לעומת כ-31% בממוצע הארצי.
- 43% ממפוני הצפון התקשו לשלם את תשלומי הדיור (משכנתה או שכ"ד), לעומת 26% בממוצע הארצי.
- 45% מתושבי מחוז הצפון שלא פוננו נכנסו למשיכת יתר או העמיקו אותה בעקבות המלחמה, 42% בקרב מפוני הצפון, ו-36% בקרב תושבי הדרום שלא פוננו, לעומת 31% בכלל המדגם, ו-21% בקרב מפוני הדרום.

מפוני הדרום ותושבי הצפון שלא פוננו פסימיים יותר לגבי מצבם הצפוי בחודשים הקרובים

- 41% ממפוני הדרום ו-38% מתושבי הצפון שלא פוננו צפו כי בינואר-מרץ 2026 לא תהיה להם כלל הכנסה, או שהכנסתם תהיה נמוכה מההכנסה שהייתה להם לפני תחילת מלחמת חרבות ברזל, לעומת כ-31% בממוצע הארצי.

מניתוח הסקר עולה כי אף שחלפו למעלה משנתיים מאירועי ה-7 באוקטובר, שיעור גבוה ממפוני ותושבי הצפון עדיין מדווחים על פגיעה כלכלית – הן בהיקף המשרה, הן בהכנסה האישית ובהכנסת משק הבית, והן במצב הנזילות הכספית. עם זאת, נרשם שיפור במצבם ביחס לסקרים קודמים. כמו כן, נרשמה מגמת שיפור משמעותית בקרב מפוני הדרום – בסקר זה הם נמנים עם הקבוצות המדווחות על שיעורי הפגיעה הנמוכים ביותר. במרבית המדדים שיעורי הפגיעה שדווחו בקרבם דומים לכלל המדגם, ואף נמוכים מהם, ובולט במיוחד השיעור הנמוך יחסית שדווחו כי נכנסו למשיכת יתר בעקבות המלחמה.

מנגד, הקבוצה שנפגעה יותר מכולן היא תושבי מחוז הצפון שלא פונו, בפער ניכר מתושבי שאר המחוזות, וגם יחסית לתושבי הצפון והדרום שפנו מבתיהם. קרוב למחציתם דיווחו על פגיעה בהכנסת משק הבית, כ-40% דיווחו על ירידה בהיקף המשרה, ושיעור גבוה דיווח כי אין ברשותם כסף נזיל או שהכסף שברשותם יספיק לפחות מחודש בלבד. נתונים אלו מצביעים על עומק פגיעה חריג באוכלוסיית מחוז הצפון, ובמיוחד בקרב מי שלא פונו בהחלטת ממשלה ולכן לא נכללו בהסדרי סיוע ייעודיים.

ממצא מעניין נוסף עולה מהפער בין מצבם המדווח של מפוני הדרום בתחילת 2026, לבין ציפיותיהם לחודשים הבאים, שהיו פסימיות אף יותר מצפיותיהם של תושבי הצפון שלא פונו, שבפועל נפגעו יותר – תעסוקתית וכלכלית. לא מן הנמנע שפער זה נעוץ בהפסקת המענקים והסיוע הממשלתי שקיבלו המפונים בשנתיים הראשונות למלחמה. מענקי האכלוס,¹ השיבה² וההתארגנות³ תרמו, ככל הנראה, לייצוב מצבם הכלכלי בטווח הקצר, ואף אפשרו לחלקם לשמור על רמת הכנסה סבירה יחסית. עם זאת, עם הפסקת המענקים, מתגברת תחושת חוסר הוודאות, והציפיות לעתיד נעשות פסימיות יותר.

הפסימיות של מפוני הדרום עולה בקנה אחד עם ממצאי דוח מבקר המדינה שהתפרסם בפברואר 2026, שהצביע על שורה של ליקויים במענה לצורכי מפוני הדרום. בין היתר צוין כי התוכנית האסטרטגית לחמש שנים פורסמה באיחור של כמעט שנה וחצי, מה שעייב פיתוח תשתית חיוניים ויצירת מקומות תעסוקה חדשים. עוד נמצא כי טרם גובש מענה ממשלתי לתושבים שאינם מסוגלים לשוב לבתיהם בשל מצבם הנפשי, למרות הבטחות שניתנו בנושא.⁴

נוסף על כך, נזכיר כי בעוד המפונים קיבלו סיוע ישיר במספר אפיקים, תושבי הצפון שלא פונו חוו פגיעה כלכלית מתמשכת ללא מעטפת תמיכה ייעודית. מכאן שהיעדר ההכרה הפורמלית בפגיעתם תרם להעמקת הקושי הכלכלי באזור זה, וגם העמקת הפערים בין הקבוצות, כפי שבאה לידי ביטוי בממצאי הסקר.

לבסוף, נציין כי שיעור גבוה מהמתגוררים במחוז הצפון הם ערבים המתגוררים ביישובים שלא פונו בהחלטת ממשלה. עובדה זו מסבירה את עומק הפגיעה הכלכלית שנרשמה בקרב האוכלוסייה הערבית, כפי שעולה מניתוח ממצאי המדגם הארצי.

ממצאים אלו מדגישים כי הסיוע הכלכלי שניתן למפוני מלחמת חרבות ברזל סייע בריכוך עוצמת הפגיעה שחוו. לעומת זאת, תושבי הצפון – ובמידה פחותה, גם תושבי חיפה והדרום – שלא פונו ולכן לא היו זכאים לסיוע הממשלתי, נפגעו הרבה יותר, ונכון לתחילת 2026 עדיין נותרו ללא מענה מספק. **מצב זה מחייב בחינה מחודשת של מדיניות הסיוע בשעת**

¹ מענק המשולם למפונים עבור כל יום של שהייה מחוץ לבית, ומטרתו לכסות את עלות השהייה של הם במרחב חלופי לביתם.
² מענקים לתושבים שחוזרים לבתיהם, תחת מענקי השיבה נכללים שני סוגי של מענקים: "מענק חזרה יומי" ו"מענק חזרה חד-פעמי". מטרת המענקים היא לעודד את המפונים לשוב לביתם.
³ "מענק התארגנות", הידוע גם בשם "מענק עזובה", הוא מענק הניתן למפוני הצפון שלא הגישו תביעה לרשות המיסים בגין נזק לחפצים הביתיים, שנגרם עקב השהייה הממושכת מחוץ לביתם בשל המלחמה.

חירום, גיבש מדיניות שתתבסס לא רק על קרבה גאוגרפית לגבול או על סטטוס פורמלי של פינוי, אלא בראש ובראשונה על מידת הפגיעה בפועל.

התמונה המטרידה של מצבם התעסוקתי והפיננסי של תושבי ומפוני הצפון, כפי שעולה מהסקר, מתיישבת עם ממצאי המחקר שערך איתמר יקיר ביולי 2024.⁵ המחקר, שבחן את ההשפעה ארוכת הטווח של פינוי יישובים על הכנסה ותעסוקה על בסיס מקרה הבוחן של מפוני גוש קטיף באוגוסט 2005, מצא, בין היתר, שאוכלוסיית תושבי גבול הצפון פגיעה יותר בהשוואה לתושבי גבול הדרום, בשל מאפייניה הדמוגרפיים, ובפרט לנוכח השיעור הגבוה יחסית של האוכלוסיות שזוהו במחקר כפגיעות במיוחד במצב של פינוי יישובים – מבוגרים ועצמאים. המחקר כלל ניתוח של מאפייני תושבי גבול הצפון לפני המלחמה (שנת 2022), וממנו עלה כי שיעור העצמאיים והמבוגרים באזור גבול הצפון היה גבוה בהשוואה לתושבי עוטף עזה (נספח 1 ו-2 בהתאמה), ובמיוחד נמצא שיעור גבוה של מבוגרים בצפון העוסקים בענף החקלאות (ענף מבוסס מקום, שנפגע פגיעה דרמטית במלחמה) (נספח 3). עוד נמצא במחקר כי בהשוואה ליישובי העוטף ביישובי גבול הצפון נמצא שיעור נמוך של בעלי השכלה אקדמית ושיעור גבוה יחסית של בעלי רמת שכר נמוכה (נספח 4).⁶

יתרה מזו, מנתוני הלמ"ס לשנת 2022 עולה כי בצפון יש שיעור גבוה יותר של עצמאיים (נספח 5) – קבוצה שנמצאה גם היא כפגיעה יותר, הן לפי המחקר, הן לפי ממצאי המדגם הארצי של הסקר הנוכחי וקודמיו. השיעור הגבוה יחסית של עצמאיים באזור הצפון מסביר את הפגיעה החריגה בתעסוקה ובפעילות העסקית של תושבי הצפון, ובמיוחד של התושבים שלא פונו בהחלטת ממשלה ולכן לא היו זכאים למענקי הסיוע שניתנו למפונים. בהקשר הזה יש לציין את הדוח שפרסמו חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה (גלעד בארי, רועי קנת פורטל ונדב פורת הירש, בליווי דפנה אבירס-ניצן) במאי 2025, שהתריע על פגיעותם הגבוהה של העצמאים והמליץ להנהיג רשת ביטחון סוציאלית סדורה שתיתן גם להם (בדומה לשכירים) מענה הולם בשעות משבר.⁷ המלצה זו, לו הייתה מיושמת, הייתה יכולה למתן, ולו במעט, את עוצמת הפגיעה באזור הצפון ולבלום את כדור השלג הנוכחי, שלא נעצר גם יותר משנתיים אחרי פרוץ מלחמת חרבות ברזל.

לסיום נזכיר כי הזכאות למענקי האכלוס של חלק מיישובי הדרום הסתיימה לפני כשנתיים, בפברואר 2024, למעט יישובים ספורים בעוטף עזה שזכאותם לקבלת המענקים הוארכה עד סוף יוני 2025.⁸ בתום פברואר 2024 הוצעו למפוני הדרום מענקי שיבה. למרות זאת, חלק ניכר מפוני הדרום חזרו לבתיהם רק בקיץ 2024, ומענקי השיבה החד-פעמיים ירדו בהדרגה ככל שהחזרה לבתים נדחתה. לעומתם, מפוני הצפון היו זכאים להמשיך לקבל מענקי אכלוס עד לפני כשנה (סוף פברואר 2025). ממרץ עד יוני 2025 היו זכאים למענקים חד-פעמיים, כמו מענקי שיבה או מענקי התארגנות. לכן, בעת המענה על הסקר, שהסתיים באמצע ינואר 2026, הסתיימה זכאות המפונים לקבל סיוע כלכלי.⁹

⁵ איתמר יקיר, **ההשפעה ארוכת הטווח של פינוי יישובים על הכנסה ותעסוקה: תובנות המקרה של מפוני תוכנית ההתנתקות**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, דוח מחקר, יולי 2024.

⁶ ראו הרחבה בתרשימים 1-3 בנספחים.

⁷ גלעד בארי, רועי קנת פורטל ונדב פורת הירש, **רשת ביטחון לעצמאים בעינות משבר**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, הצעה לסדר 59, מאי 2025.

⁸ למעט ליישובים שממשלת ישראל הגדירה כיישובים שלא בטוח לשוב אליהם, "בארי, חולית, כיסופים, כפר עזה, כרם שלום, נחל עוז, נתיב העשרה, סופה, נירים, ניר עוז, עין השלושה וניר יצחק – היו זכאים למענק עד 30.6.25". מתוך ביטוח לאומי, מענק אכלוס לתושבי הצפון והדרום, 22.2.2026.

⁹ המוסד לביטוח לאומי, מענק אכלוס לתושבי הצפון והדרום, 2026.

תוכן העניינים

2	עיקרי הממצאים.....
6	על המדגם .....
7	מצבם התעסוקתי והפיננסי של המפונים ושל תושבי הצפון והדרום שלא פונו .....
7	<u>1.</u> מצבם התעסוקתי של המפונים שהיו מועסקים טרום המלחמה .....
8	<u>2.</u> היקף המשרה של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום .....
11	<u>3.</u> ההשפעה על הכנסתם האישית של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים) .....
13	<u>4.</u> הכנסות משקי הבית של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים) .....
16	<u>5.</u> הערכות צופות פני עתיד של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים) .....
17	<u>6.</u> מצב הנזילות של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים).....
18	<u>7.</u> הלוואות ומשיכת יתר.....
21	<u>8.</u> תשלומים לדיור .....

על המדגם

הנתונים לסקר נאספו מ-22.12.2025 עד 14.1.2026, כשנתיים ושלושה חודשים לאחר תחילת מלחמת חרבות ברזל. למדגם הרחב רואיינו באינטרנט ובטלפון 957 איש ואישה בשפה העברית ו-236 בשפה הערבית.

הסקר בוצע במטרה לבחון את מצבם התעסוקתי והפיננסי של תושבי קו העימות שפנו לפי החלטת ממשלה¹⁰ (להלן "המפונים"), ושהשתתפו בשוק התעסוקה (היו שכירים או עצמאים) עד פרוץ המלחמה, וכן את מצב האוכלוסייה שנותרה באזורים הסמוכים לאזורים המפונים, אוכלוסייה שלא הייתה זכאית למענקי הפינוי למיניהם.

הסקר מבוסס על דגימה ייחודית של 479 משיבים בסך הכול, מהם 101 מפונים והיתר הם מי שנותרו להתגורר במחוזות צפון ודרום במהלך המלחמה. קבוצה זו מכונה בסקר "מפונים". מתוך קבוצת "המפונים", 52 התגוררו ערב המלחמה ביישובי הצפון שפנו ו-49 נוספים התגוררו ביישובי הדרום שפנו. הסקר כולל גם כ-230 משיבים ממחוז הצפון ו-148 משיבים ממחוז הדרום שלפני המלחמה התגוררו במחוזות צפון ודרום ולא פנו בהחלטת ממשלה (להלן "תושבי צפון/דרום שלא פנו"). חשוב להדגיש כי מי שנשארו להתגורר במחוזות הללו לא היו זכאים למענקים שהמפונים היו זכאים להם. עם זאת, מאחר שהאזורים שבהם הם נשארו לגור נותרו בחלק מהמקרים מושבתים, ללא פעילות כלכלית, או בפעילות חלקית בלבד, מצאנו לנכון לתת במסגרת ניתוח הסקר זרקור גם על מצבה של אוכלוסייה זו.¹¹

לנוכח משקלם הקטן יחסית של המפונים באוכלוסייה, גם מדגם המפונים בסקר קטן יחסית.¹² לפיכך, טעות הדגימה המרבית בניתוח אוכלוסיית המפונים גדולה יחסית, ועומדת על $\pm 8.18\%$, ברווח סמך של 90% .¹³ למרות טעות הדגימה הגדולה בהתייחס לאוכלוסיית המפונים, נמצאו בסקר פערים משמעותיים מספיק שיש חשיבות רבה להציף אותם בפני מקבלי ההחלטות. נדגיש כי לנוכח צורת הדגימה, שבהגדרתה אינה מייצגת את כלל המדינה, בניתוח המפונים נעשה ממוצע רגיל. מכאן שיש להתייחס לתוצאות סקר זה כפילוח התשובות של מדגם של 101 מפונים.

קבוצת המפונים וקבוצת המשיבים ממחוז צפון או דרום שלא פנו נבחנו בניתוח זה גם בהשוואה לממצאי המדגם הארצי, שנערך בקרב מדגם מייצג כלל-ארצי של אוכלוסיית העובדים (שכירים ועצמאיים) שעבדו ערב פרוץ מלחמת חרבות ברזל. לסקר הרחב השיבו 1,193 משיבים, מהם 1,007 שהיו שכירים טרם המלחמה ו-186 שהיו עצמאים טרם המלחמה. בניתוח לפי מחוזות (ללא מפונים), המבוסס על המדגם הארצי, טעות הדגימה המקסימלית קטנה יחסית, ועומדת על $6.76\% \pm$ ברווח סמך של 90% .

את גיבוש השאלון וניתוח הסקר ערכו צוות החוקרים במרכז לממשל וכלכלה, בסיוע מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה. איסוף הנתונים לסקר נערך על ידי חברת סי.איי מידע שיווקי, והוא נעשה מ-22.12.2025 ועד 14.1.2026, כשנתיים ושלושה חודשים לאחר תחילת מלחמת חרבות ברזל. למדגם הרחב רואיינו באינטרנט ובטלפון 957 איש ואישה בשפה העברית ו-236 בשפה הערבית.

¹⁰ החלטת ממשלה 975 על פינוי יישובי הצפון, והחלטה 950 או 988 על פינוי יישובי הדרום, על נספחיהן והרחבותיהן.
¹¹ נדגיש כי תצפיות המשיבים ממחוז הצפון והדרום אינן כוללות משיבים שהתגוררו טרם 7 באוקטובר 2023 באזורים שסווגו כקו עימות, מאחר שהמשיבים שהתגוררו טרם המלחמה באזורים אלו סווגו כמפונים, על פי החלטות ממשלה 950, 988 ו-975.
¹² לפי מכון מרכז המחקר והמידע של הכנסת, "עד 27 ביוני 2024 המספר המוערך של התושבים הזכאים לפינוי היה כ-143,000 איש. כ-68,000 מהם מיישובי הצפון וכ-75,000 מיישובי הדרום, אשר מתחלקים בין השהים במלונות, השהים בקהילה ומי שנשארו או שבו לביתם". **כלומר מדובר בפחות מאחוז מאוכלוסיית מדינת ישראל בכל אחד משני קווי העימות.**
¹³ עיבוי זה למדגם המפונים בוצע בנפרד מהמדגם המייצג של הסקר הרחב, במדגם הארצי.

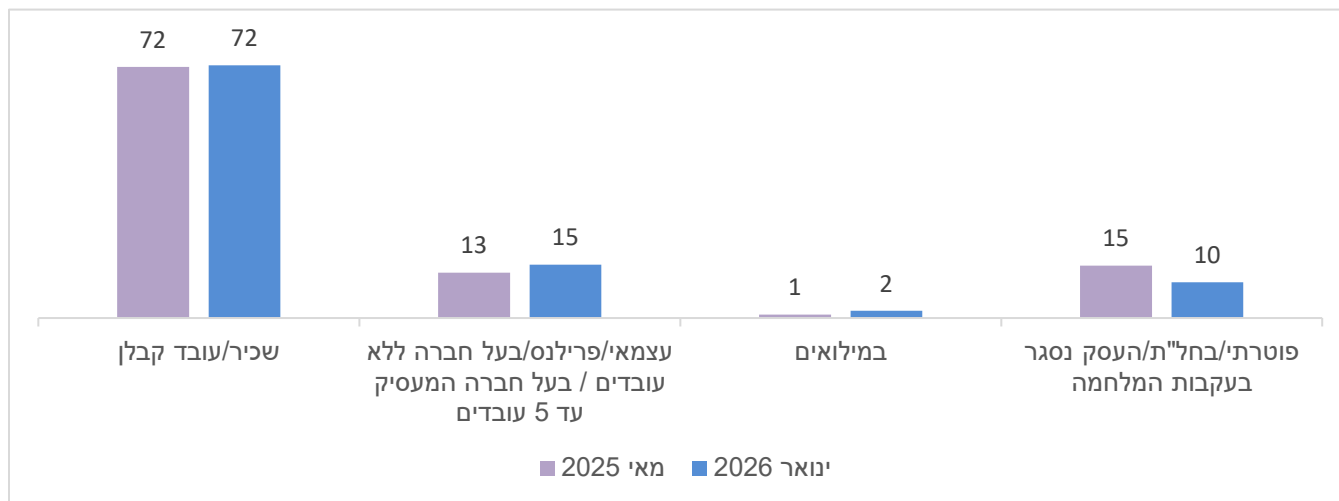
מצבם התעסוקתי והפיננסי של המפונים ושל תושבי הצפון והדרום שלא פונו

1. מצבם התעסוקתי של המפונים שהיו מועסקים טרום מלחמת חרבות ברזל

מרבית המפונים שהשיבו לסקר¹⁴ (72% מהם) עובדים כשכירים,¹⁵ וכ-15% עצמאים, פרילנסרים או שיש בבעלותם עסק.¹⁶ שיעור בולט, 10% מהמפונים, דיווחו שפוטרו מעבודתם, הוצאו לחל"ת או שעסקיהם נסגרו בעקבות המלחמה, לעומת כ-4% במדגם הארצי. נזכיר שמדובר בדיווח על מצבם במועד המענה על הסקר, כלומר סוף דצמבר 2025 עד אמצע ינואר 2026 – כשנתיים ושלושה חודשים מפרוץ מלחמת חרבות ברזל וטרם פרוץ מלחמת שאגת הארי (תרשים 1).

בהשוואה לסקר המפונים הקודם, שנערך במאי 2025, נרשמה ירידה של 5 נקודות אחוז בשיעור המדווחים שפוטרו, יצאו לחל"ת או שעסקם נסגר בעקבות המלחמה. חשוב לציין כי פער זה אינו מובהק ברווח סמך של 90%. אף שממצא זה מצביע על שיפור מסוים ביחס לסקר הקודם, הוא עדיין משקף תמונה מדאיגה, שכן בחלוף מעל שנתיים מפרוץ מלחמת חרבות ברזל, כ-10% מהמשיבים עדיין מדווחים שאיבדו את עבודתם בעקבותיה – יותר מפי שניים מהממוצע הארצי.

תרשים 1. מצבם התעסוקתי של המפונים שעבדו טרום המלחמה, לפי סקרים (ב-%)

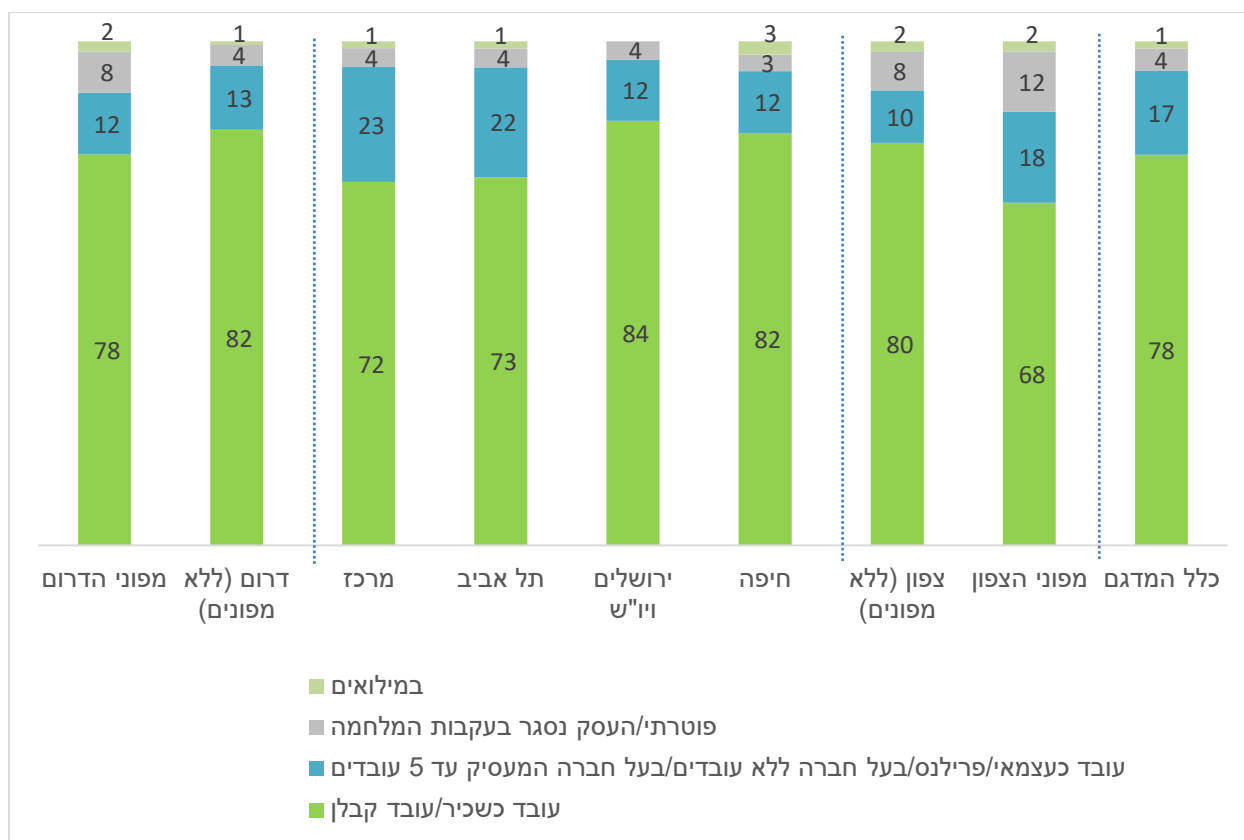

בפילוח לפי אזור עולה כי בקרב מפוני הצפון נרשם שיעור נמוך יחסית של שכירים, 68%, לעומת כ-78% בממוצע בקרב מפוני הדרום ובמדגם הארצי. שיעור העצמאים בקרב מפוני הצפון גבוה מהממוצע הארצי וגבוה בהשוואה למפוני הדרום. ממצאים אלו מתכתבים עם נתוני הלמ"ס על תמונת המצב לפני מלחמת חרבות ברזל (שנת 2022), שלפיהם ביישובי קו העימות בצפון נרשם שיעור גבוה יותר של עצמאים בהשוואה ליישובי קו העימות בדרום (תרשים 1 בנספח).

שיעור גבוה במיוחד ממפוני הצפון השיבו כי במועד המענה על הסקר, אמצע ינואר 2026, הם פוטרו מעבודתם, הוצאו לחל"ת או שעסקם נסגר בעקבות המלחמה. שיעור זה עומד על 12% בקרב מפוני הצפון, לעומת 8% בקרב מפוני הדרום ו-4% במדגם הארצי. (תרשים 2).

תרשים 2. מצבם התעסוקתי של תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים), בהשוואה למפונים (ב-%)

¹⁴ בסקר זה נדגמו רק משיבים שעבדו ערב פרוץ המלחמה.
¹⁵ שיעור זה נמוך משיעור השכירים שנמצא בכלל מדגם הרחב (78%).
¹⁶ דומה למשקל העצמאים בשוק העבודה ולמשקלם בכלל המדגם הרחב.

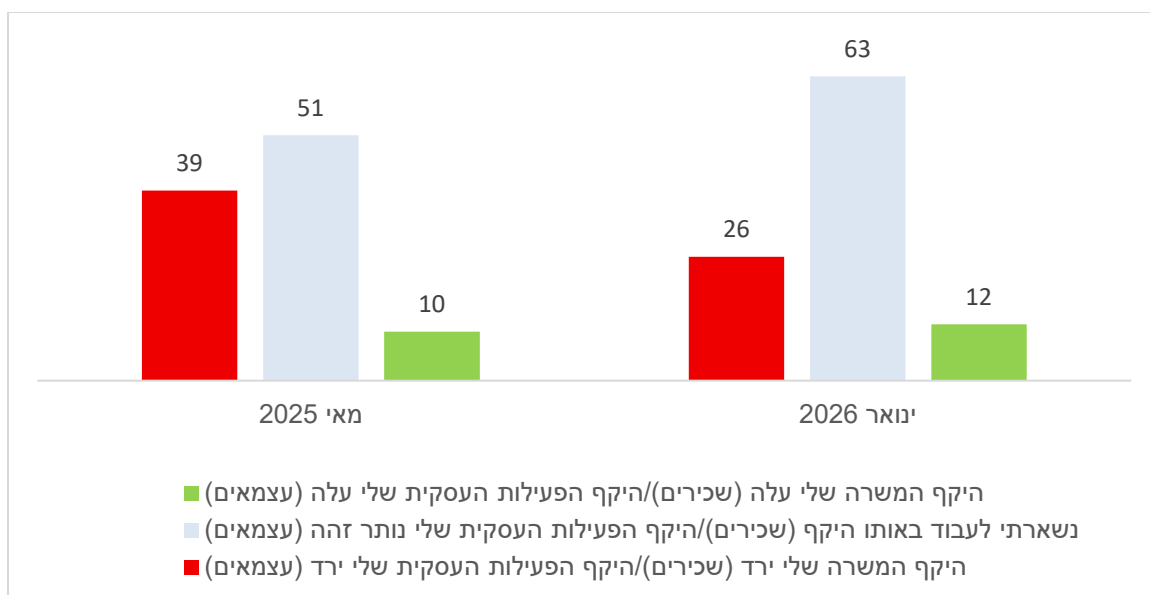

2. היקף המשרה של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום

רוב המפונים (63%) דיווחו כי במועד המענה על הסקר אחוז המשרה שלהם (או היקף הפעילות העסקית, לגבי עצמאים) נותר ללא שינוי בהשוואה למצב שלפני המלחמה, כ-26% דיווחו כי היקף המשרה/הפעילות העסקית שלהם ירד בגלל המלחמה, וכ-12% ציינו כי היקף המשרה/הפעילות העסקית עלה. מביין מי שדיווחו כי היקף המשרה או הפעילות העסקית ירדו, שיעור הירידה הממוצעת עמד על 48% (תרשים 3).

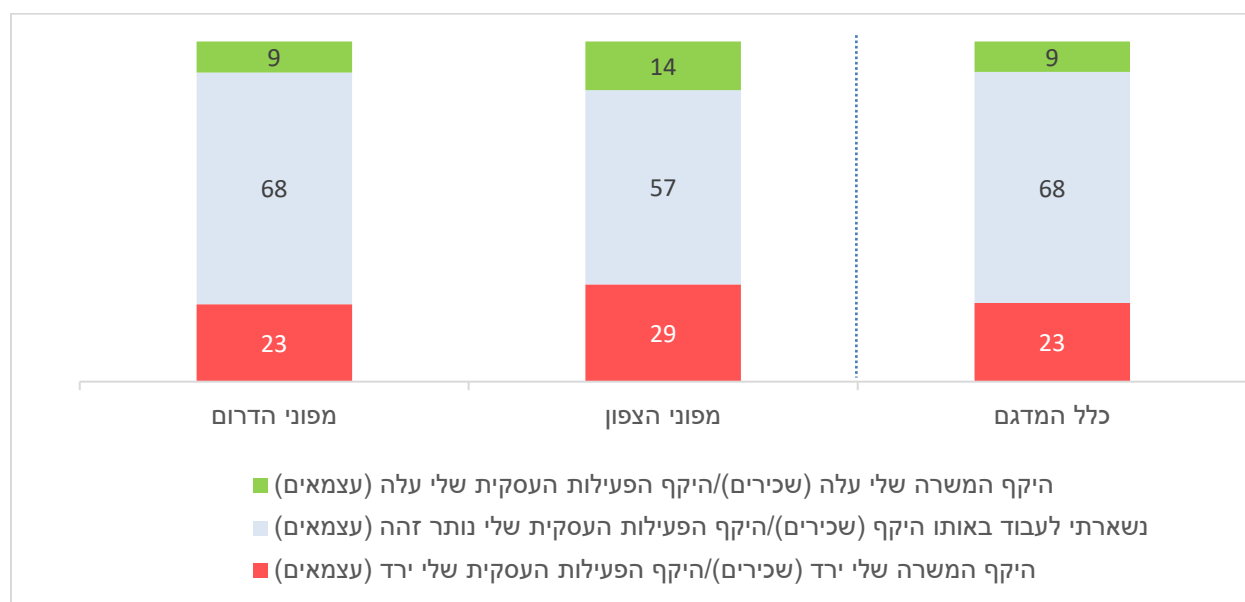
לעומת סקר מאי 2025 נרשם שיפור במצב המפונים, המתבטא בירידה של 13 נקודות אחוז בשיעור המדווחים על ירידה בהיקף משרתם או הפעילות העסקית שלהם. במקביל, נרשם גידול של כ-12 נקודות אחוז בשיעור המדווחים כי היקף עבודתם נותר ללא שינוי, לצד עלייה של כ-2 נקודות אחוז בשיעור המדווחים על גידול בהכנסה (תרשים 3).

תרשים 3. השפעת מלחמת חרבות ברזל על היקף המשרה/הפעילות בהשוואה למצב טרום המלחמה, לפי סקרים (ב-%)

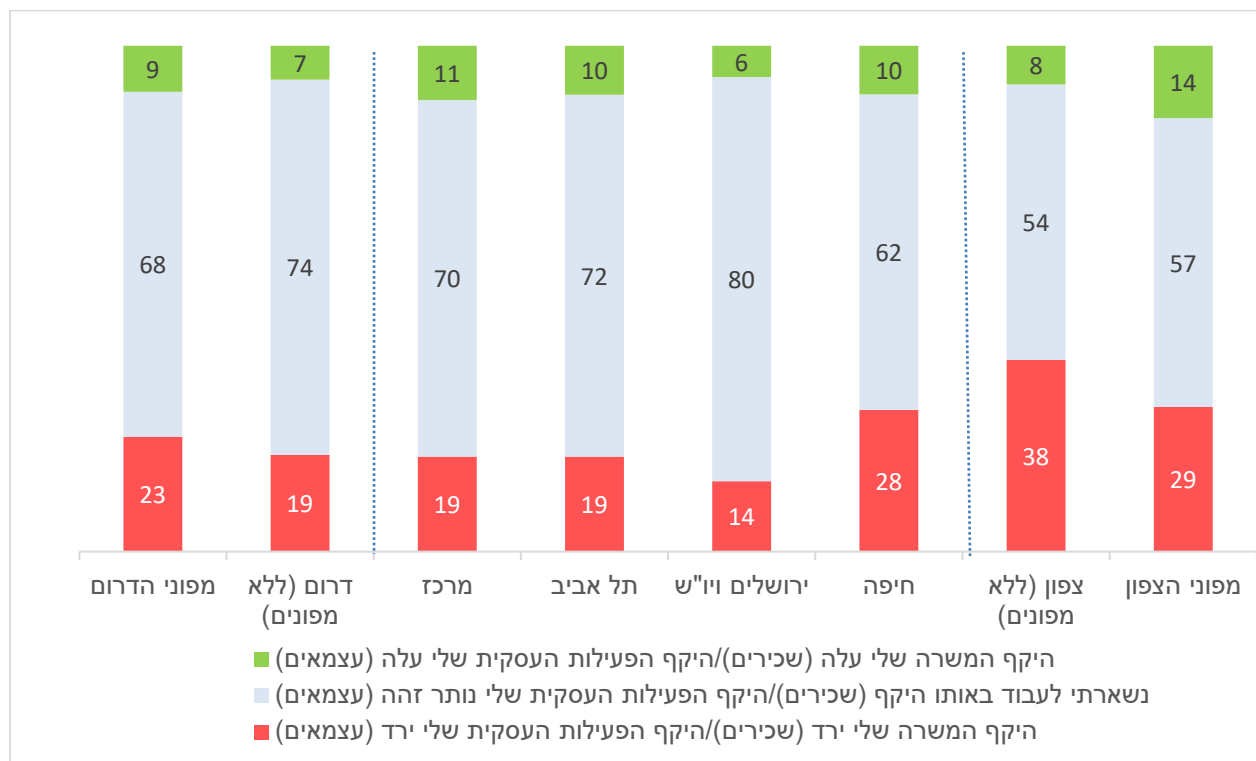
29% ממפוני הצפון מדווחים על ירידה בהיקף המשרה או הפעילות העסקית, לעומת 23% בכלל המדגם הארצי ובקרב מפוני הדרום (תרשים 4). אף שבשל מיעוט תצפיות בקבוצת מפוני הצפון לא ניתן לקבוע כי פער זה מובהק סטטיסטית, יתר ממצאי הסקר, כפי שנפרט בהמשך, יחזקו את ההנחה שמדובר בפער ממשי.

תרשים 4. השפעת מלחמת חרבות ברזל על היקף המשרה/הפעילות בהשוואה למצב טרום המלחמה, מפונים בהשוואה לכלל המדגם (ב-%)

בפילוח המדגם הכלל-ארצי לפי מחוזות עולה כי הפגיעה התעסוקתית והכלכלית בולטת במיוחד בקרב תושבי מחוז הצפון שלא פונו מבתיהם, והיא גבוהה אף מזו שנרשמה בקרב המפונים הן בצפון והן בדרום. למעלה משנתיים לאחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל, 38% מתושבי מחוז הצפון שלא פונו מבתיהם עדיין מדווחים על ירידה בהיקף המשרה או הפעילות הכלכלית. אחריהם ניצב מחוז חיפה, שבו 28% מהתושבים מדווחים על פגיעה דומה. כל זאת בהשוואה לשיעורים נמוכים בהרבה, 14% עד 19% בלבד, במחוזות מרכז, ירושלים ודרום (ללא מפונים). פילוח זה מצביע על פגיעה כלכלית אזורית חריגה בצפון: במפוני הצפון, בתושבי הצפון שלא פונו ובתושבי חיפה, המבדילה אותם בבירור משאר חלקי הארץ (תרשים 5).

תרשים 5. השפעת המלחמה על היקף המשרה/הפעילות בהשוואה למצב טרום המלחמה, לפי מחוז (ב-%)

מהסקר עולה כי העצמאים והפריילנסרים במחוז צפון, כולל המפונים, נפגעו מהמלחמה יותר מהשכירים, וגם יותר מעצמאים באזורים אחרים. כ-61% מהעצמאיים והפריילנסרים מקרב תושבי הצפון (כולל המפונים) דיווחו על ירידה בפעילות העסקית בעקבות המלחמה, לעומת 32% בקרב השכירים. שיעור זה אף גבוה בהשוואה לשיעור העצמאים המדווחים על פגיעה בכלל המדגם, שעמד על כ-49%.

ממצא זה, בחלוף יותר משנתיים מפרוץ המלחמה, ממחיש את הפגיעות היתרה של העצמאים ונותן חיזוק נוסף לצורך הבוער בהסדרת רשת ביטחון סוציאלית בעיתות משבר, שתהיה קבועה, מוסדרת וידועה מראש גם לעצמאים, דומה לכלים הקיימים עבור שכירים, כמו חל"ת ודמי אבטלה. ממצא זה מתכתב עם ההמלצות שעלו במחקר של המכון הישראלי לדמוקרטיה – "מנגנוני תמיכה בעצמאים בעיתות משבר"¹⁷. המחקר הצביע על הצורך בהקמת תשתית קבועה לרשת ביטחון סוציאלית לעצמאים בשעת משבר, דומה למודלים הקיימים במדינות שונות באירופה.

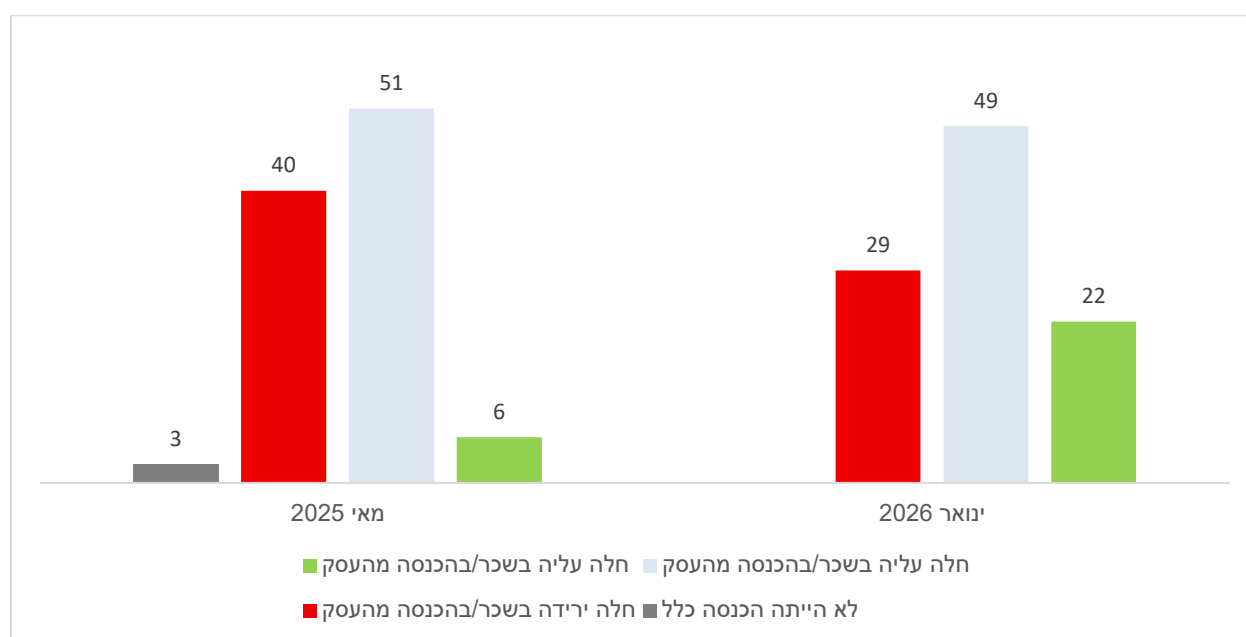
¹⁷ בארי, קנת פורטל ופורת הירש, לעיל הערה 7.

3. השפעה על הכנסתם האישית של המפונים ותושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים)

בדומה לדיווחים על הירידה בהיקפי המשרה/הפעילות העסקית של המפונים ותושבי מחוז הצפון שלא פונו בהחלטות הממשלה, כך גם לגבי מגמות השכר: כמחצית מהמפונים (49%) דיווחו כי הכנסתם האישית (משכר או מהעסק) נותרה ללא שינוי בהשוואה למצב שלפני המלחמה, וכ-29% דיווחו כי הכנסתם ירדה, ושיעור הירידה עמד בממוצע על 34%. נוסף על כך, כ-22% ציינו כי ההכנסתם האישית עלתה בהשוואה לרמתה לפני המלחמה (תרשים 6).

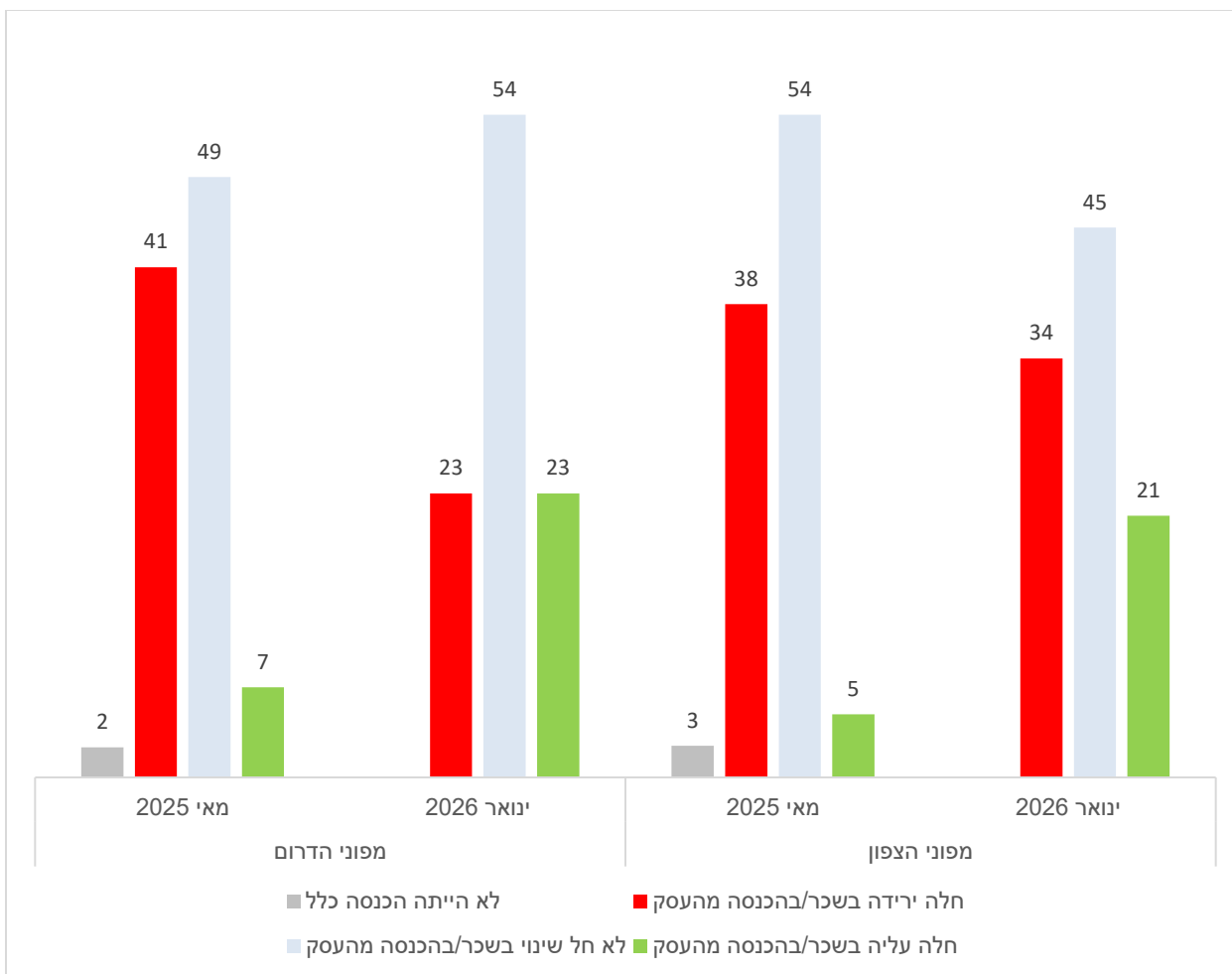
בהשוואה לסקר מאי 2025 נרשם שיפור במצבם של המפונים, המתבטא בירידה של כ-11 נקודות אחוז בשיעור המדווחים כי חלה ירידה בהכנסתם. כל זאת, לצד ירידה בשיעור המדווחים כי לא הייתה להם כלל הכנסה, מ-3% בסקר מאי 2025 ל-0% בסקר הנוכחי. ירידה זו באה אל מול גידול חד בשיעור המשיבים שצינו כי חלה עלייה בהכנסתם, עלייה של כ-16 נקודות אחוז. עם זאת, למרות מגמת השיפור, התמונה הכוללת עדיין מדאיגה: למעלה משנתיים מפרוץ המלחמה, כמעט שליש מהמפונים ממשיכים לדווח על פגיעה בשכרם (תרשים 6).

תרשים 6. השפעת המלחמה על שכר/הכנסה האישית מהעסק של המפונים, לפי סקרים (ב-%)

כמו כן, בהשוואה לסקר מאי 2025 ניכרת מגמת שיפור במצב המפונים, בעיקר בקרב מפוני הדרום, שם שיעור המדווחים על פגיעה בהכנסה האישית ירד מ-43% בסקר מאי 2025 ל-23% בסקר ינואר 2026. מגמה דומה, אך מתונה יותר, נרשמה גם בקרב מפוני הצפון, עם ירידה מ-41% בסקר מאי 2025 ל-34% בסקר ינואר 2026. כמו כן, חלה ירידה בשיעור המדווחים כי לא הייתה להם הכנסה כלל, מ-3% בקרב המפונים בסקר הקודם ל-0% בסקר הנוכחי (תרשים 7).

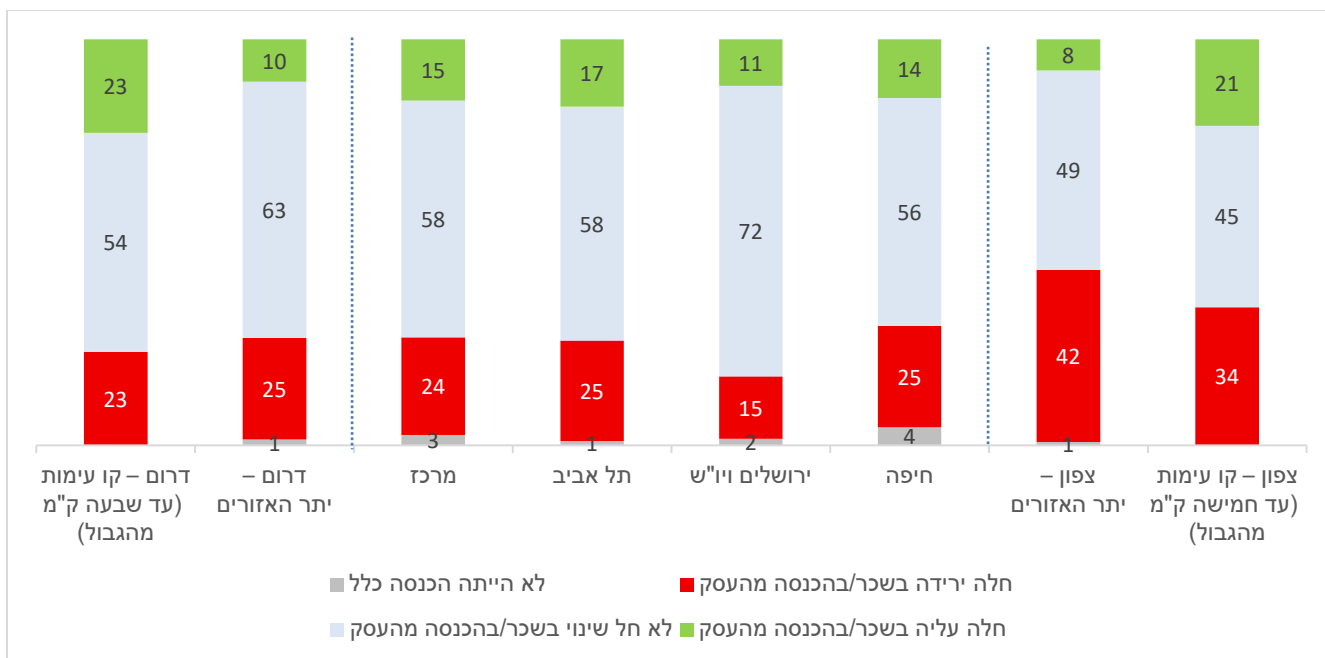
תרשים 7. השפעת המלחמה על שכר/הכנסה האישית מהעסק של המפונים, לפי סקרים (ב-%)

בהשוואה בין מפוני הדרום למפוני הצפון עולה כי הפגיעה¹⁸ בהכנסה האישית חמורה יותר בקרב מפוני הצפון: 34% מהם מדווחים על ירידה בהכנסתם, לעומת 23% בקרב מפוני הדרום. ממצא חמור אף יותר עולה בניתוח לפי מחוזות, בקרב תושבי מחוז צפון שאינם מפונים, 43% מדווחים על פגיעה בהכנסה האישית משכר או מפעילות עסקית, שיעור הגבוה אף מזה שנרשם בקרב המפונים. מדובר בשיעור חריג בהשוואה לשאר המחוזות, שבהם השיעור המרבי שנרשם עמד על 29% במחוז חיפה. עם זאת, במחוז חיפה נרשם שיעור גבוה במיוחד של משיבים שדיווחו כי אין להם כלל הכנסה כלל (4%), הגבוה מבין כלל המחוזות (תרשים 8).

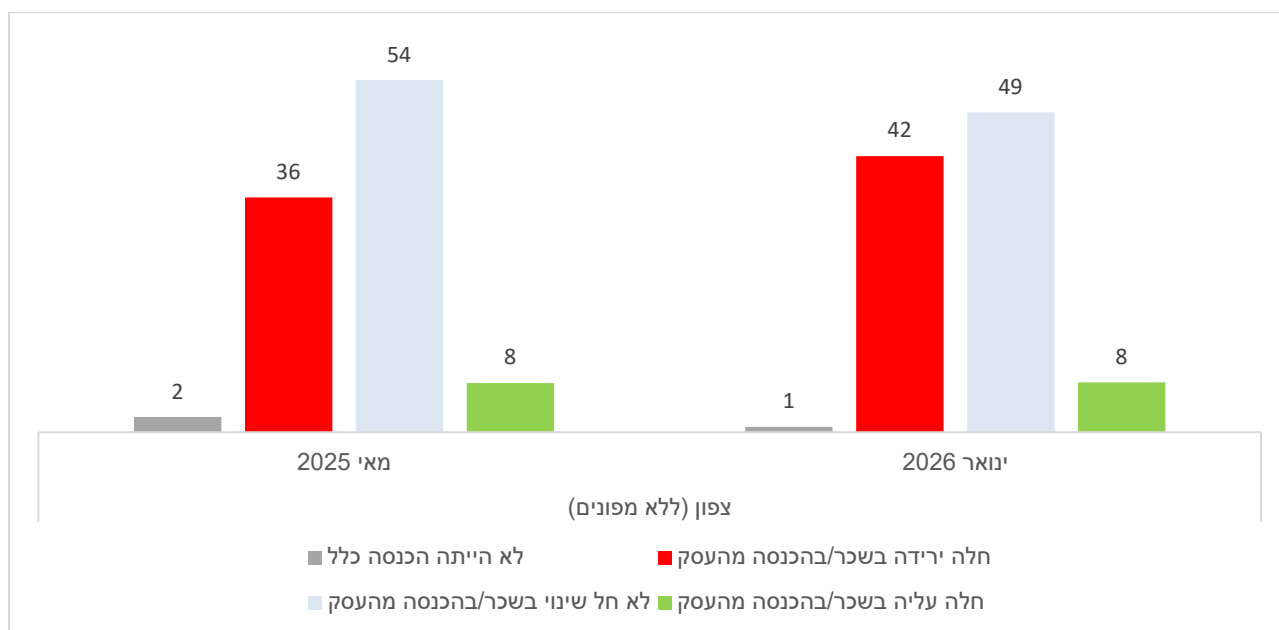
תרשים 8. השפעת המלחמה על השכר/הכנסה מהעסק, לפי מחוז (ב-%)

¹⁸ לא הייתה הכנסה כלל, או שירדה בהשוואה למצב לפני המלחמה.

במבט רחב יותר, ברוב המחוזות נרשם שיפור קל. עם זאת, בקרב תושבי מחוז צפון שאינם מפונים נרשמה החמרה, עם עלייה של 5 נקודות אחוז בשיעור המדווחים על פגיעה בהכנסה, מ-38% בסקר מאי 2025 ל-43% בסקר הנוכחי (ינואר 2026), ללא שינוי בשיעור המדווחים כי הכנסתם גבוהה משהייתה לפני המלחמה. ממצא זה מדגיש את עומק הפגיעה הכלכלית בצפון, במיוחד בקרב תושבים שלא נכללו במעגל הסיוע הממשלתי (תרשים 9).

תרשים 9. השפעת המלחמה על שכר/הכנסה האישית מהעסק של תושבי מחוז צפון ללא מפונים, לפי סקרים (ב-%)

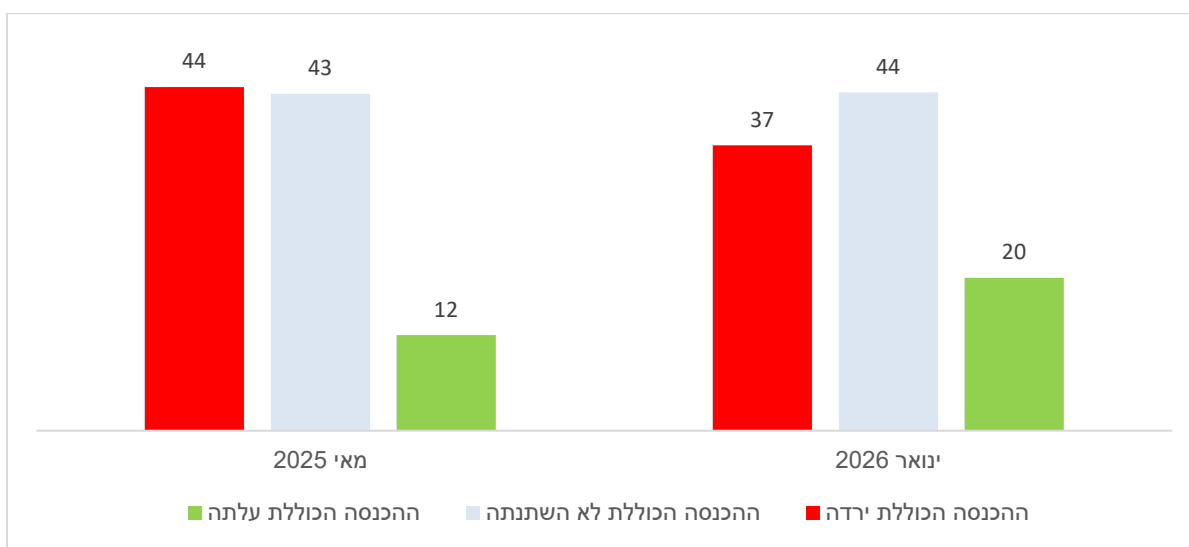
4. הכנסות משקי הבית של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים)

נוסף על השאלה על ההכנסה האישית (משכר או מהעסק), שאלנו את המפונים גם על מצב ההכנסה של כלל משק הבית שלהם, המושפעת גם ממצב התעסוקה וההכנסה של בן/בת הזוג של המשיב לסקר וגם מיתר מאפייני משק הבית ומשתני רקע נוספים.

מניתוח שאלה זו עולה כי 37% מהמפונים עדיין (נכון לינואר 2026) מתמודדים עם ירידה בהכנסת משק הבית בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה, 44% דיווחו כי לא חל שינוי בהכנסה, וכ-20% ציינו כי חל גידול בהכנסת משק הבית מאז המלחמה. שיעור הירידה הממוצע בהכנסת משק הבית של המפונים עומד על 36%, דומה לעוצמת הירידה שדווחה בכלל המדגם (35%). שיעור המפונים המדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית בשל המלחמה (37%) גבוה במקצת מהמדגם הכללי (33%).

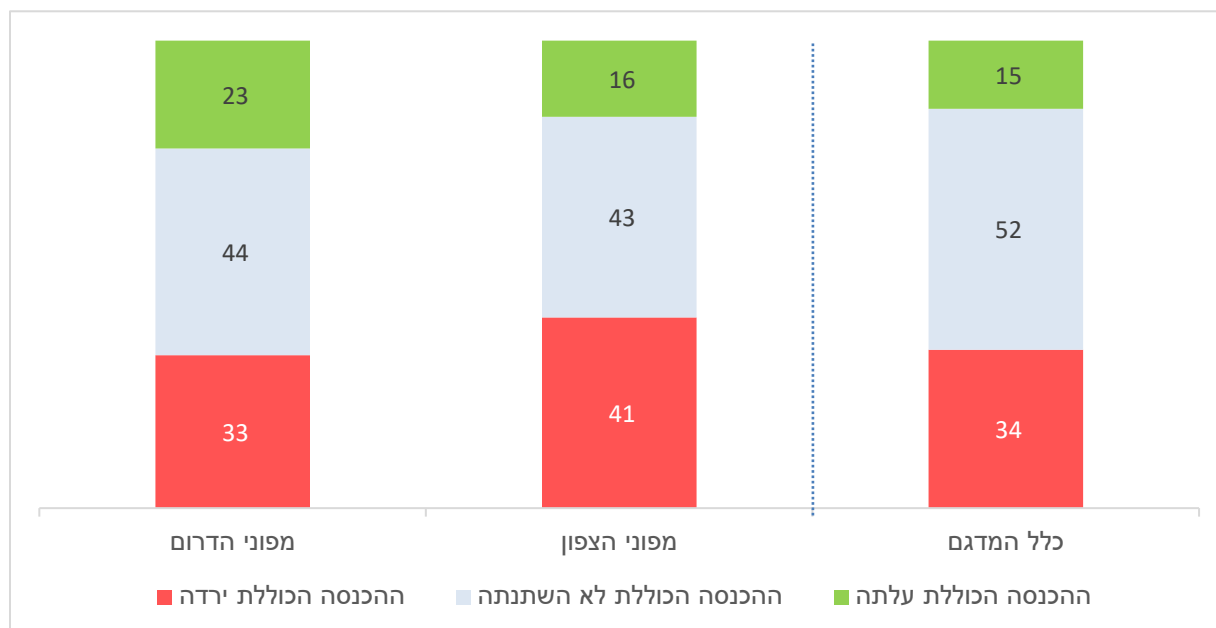
בהשוואה לסקר מאי 2025 נרשם שיפור במצב הכנסות משקי הבית, המתבטא בירידה של כ-7 נקודות אחוז בשיעור המדווחים כי הכנסתם פחתה, לצד עלייה של כ-8 נקודות אחוז בשיעור המדווחים כי הכנסתם עלתה (תרשים 10).

תרשים 10. הכנסות משק הבית של המפונים בהשוואה למצב טרום המלחמה, לפי סקרים (ב-%)

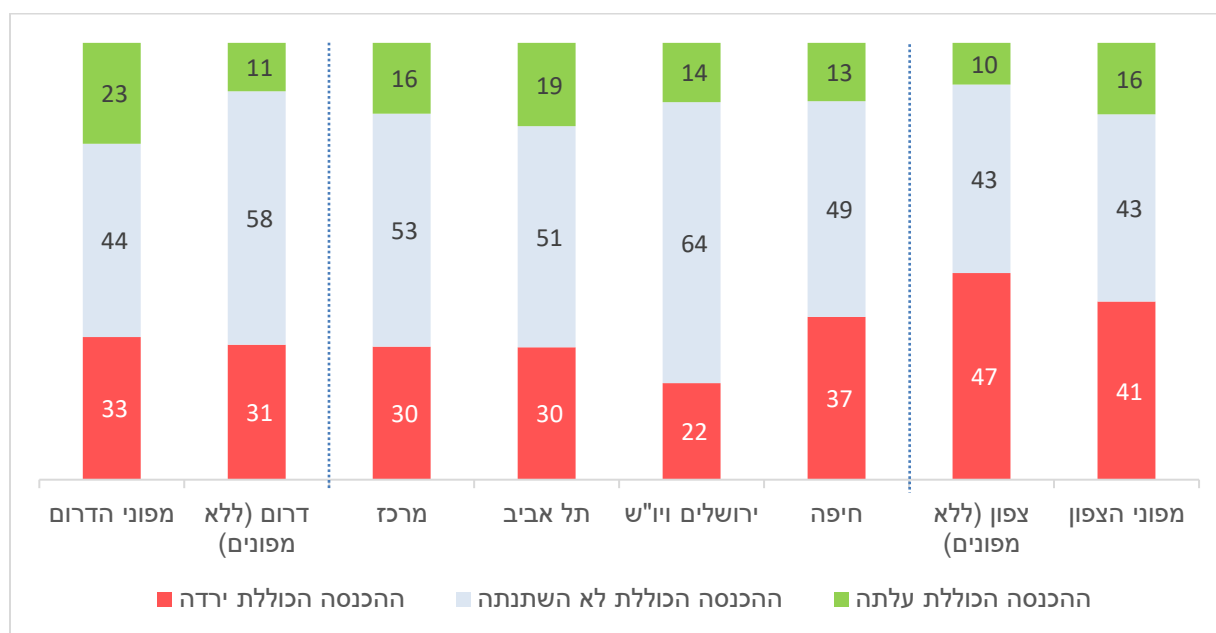
עוד עולה כי מפוני הצפון חוו פגיעה חמורה יותר בהכנסת משק הבית בהשוואה למפוני הדרום: 41% ממפוני הצפון דיווחו כי הכנסת משק ביתם ירדה בהשוואה למצב לפני מלחמת חרבות ברזל, לעומת 33% בקרב מפוני הדרום. במקביל, 16% ממפוני הצפון דיווחו כי הכנסת משק ביתם גבוהה מזו שהייתה לפני המלחמה, לעומת שיעור גבוה יחסית בקרב מפוני הדרום (23%) שדיווחו כי הכנסתם עלתה בהשוואה למצב טרום המלחמה. שיעור המדווחים על עלייה בהכנסה בקרב מפוני הדרום הוא הגבוה ביותר מבין כלל המחוזות. ממצא זה מצביע, ככל הנראה, על אפקטיביות המענקים שקיבלו, שאפשרו להם לשרוד כלכלית את התקופה הראשונית ולהתקדם טוב יותר לשלב השיקום הכלכלי (תרשים 11).

תרשים 11. הכנסות משק הבית בהשוואה לרמתן טרום מלחמת חרבות ברזל, מפונים וכלל המדגם (ב-%)

בניתוח לפי מחוזות מתקבלת תמונה מדאיגה ביותר, ולפיה קרוב למחצית (47%) מתושבי מחוז צפון שלא פונו מבתיהם בהחלטת ממשלה מדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית לעומת המצב טרום המלחמה. שיעור זה גבוה יותר מכל יתר מחוזות הארץ, ואף גבוה מזה שנרשם בקרב מפוני הצפון (41%). גם במחוז חיפה נרשמה פגיעה משמעותית, שם דיווחו 37% מהתושבים על ירידה בהכנסה, שיעור שהוא גבוה אף יותר ממפוני הדרום (33%). כל זאת לעומת כ-30% במחוזות תל אביב, מרכז ודרום (ללא מפונים). ממצא זה מדגיש את חומרת הפגיעה שחוו, ועדיין חווים, תושבי המחוזות צפון וחיפה, מחוזות שהיו קרובים לקו העימות הצפוני אך לא קיבלו תמיכה כלכלית מהמדינה (תרשים 12).

תרשים 12. הכנסות משק הבית בהשוואה להכנסה טרום מלחמת חרבות ברזל, לפי מחוז (ב-%)

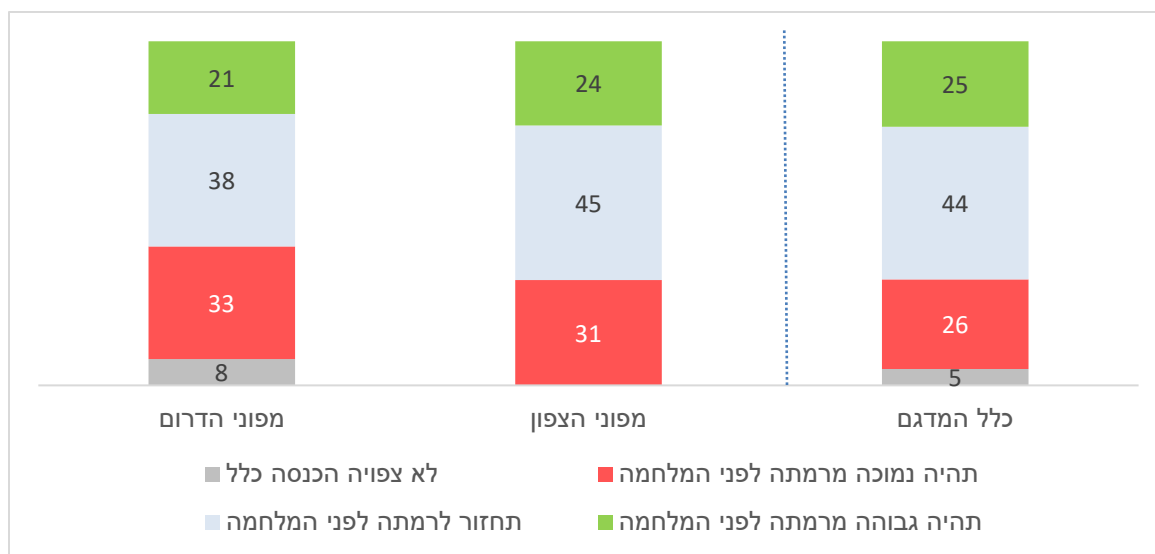
דיווחים אלו, המעידים על פגיעה חמורה יותר בהכנסות משקי הבית במחוז צפון, מתיישבים עם מאפייני האוכלוסייה באזור, המאופיינת בשיעור גבוה יחסית של קבוצות שעל פי ממצאי הסקר נפגעו יותר מהיתר: ערבים ועצמאים. לפי נתוני הלמ"ס ערב המלחמה (שנת 2022) כמחצית מהעובדים במחוז צפון היו ערבים (לעומת 16% בכלל האוכלוסייה ו-9% במחוז דרום, נספח 6), וכ-12% עצמאים (לעומת 9% בדרום, נספח 5). אינדיקציה נוספת לכך שמחוז הצפון פגיע יותר כלכלית בשל מאפייני האוכלוסייה שבו עלתה ממחקר שערך איתמר יקר, חוקר המכון הישראלי לדמוקרטיה, שבחן את מקרה הבוחן של פינוי יישובי גוש קטיף באוגוסט 2005. במחקר נמצא כי ההשפעה הכלכלית ארוכת הטווח על מפוני גוש קטיף העצמאים הייתה שלילית וחזקה יותר לעומת ההשפעה על שכירים.¹⁹ מסקנה נוספת שעלתה מהמחקר הייתה שלנוכח מאפייניהם של תושבי גבול הצפון, הם חשופים יותר מראש לפגיעה חדה ומתמשכת בתעסוקה ובהכנסה. ממצא זה מחזק את ממצאי הסקר הנוכחי.

5. הערכות צופות פני עתיד של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום שלא פונו

המשיבים לסקר התבקשו להעריך כיצד צפויה להיראות הכנסת משק הבית שלהם בחודשים הבאים, דהיינו ינואר עד מרץ 2026. שיעור הפסימיות הגבוה ביותר נרשם בקרב מפוני הדרום – סה"כ 41% היו פסימיים, מהם כ-33% העריכו כי הכנסת משק הבית תהיה נמוכה מרמתה טרם מלחמת חרבות ברזל, ועוד כ-8% העריכו כי לא תהיה להם כלל הכנסה. זאת לעומת 31% שהיו פסימיים במדגם הארצי ובמחוז צפון (26% ו-5%, בהתאמה, תרשים 13). הפערים בשיעור הצופים שהכנסתם תהיה גבוהה מזו שלפני המלחמה לא נמצאו מובהקים.

אומנם בהשוואה לסקר מאי 2025 חל שיפור מסוים בציפיות של מפוני הצפון (אז צפו כ-41% שהכנסתם תהיה נמוכה בהשוואה למצב טרום המלחמה ועוד 8% העריכו כי לא תהיה הכנסה כלל, לעומת 31% כיום), אולם בקרב ציפיות מפוני הדרום לא נרשמו שינויים מובהקים.

תרשים 13. ציפיות לשינוי בהכנסה ברוטו של משק הבית בינואר-מרץ 2026 בהשוואה לתקופה המקבילה לפני מלחמת חרבות ברזל (ינואר-מרץ 2023), מפונים וכלל המדגם (ב-%)

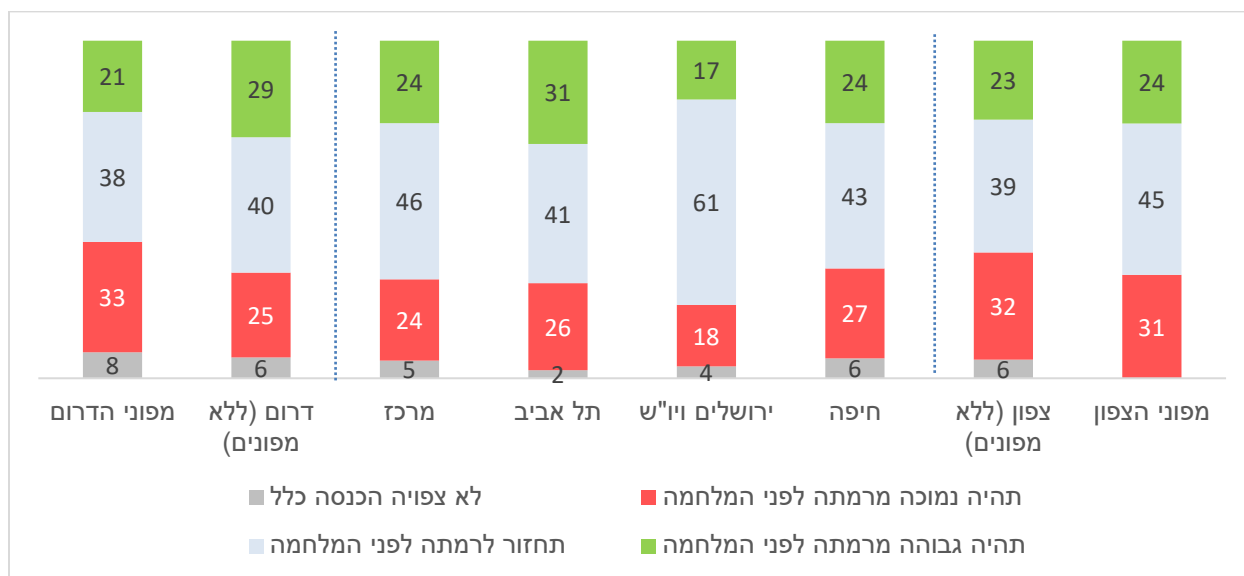
גם בקרב תושבי מחוז הצפון שלא פונו מבתיהם ניכרת פסימיות ביחס לחודשים הקרובים: 32% מעריכים כי הכנסת משק הבית תישאר נמוכה ביחס לרמתה טרם המלחמה ו-6% נוספים צופים כי לא תהיה להם כלל הכנסה (סה"כ 38% פסימיים).

¹⁹ איתמר יקר, [ההשפעה ארוכת הטווח של פינוי יישובים על הכנסה ותעסוקה: תובנות המקרה של מפוני תוכנית ההתנתקות](#), המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2024.

תמונה דומה מתקבלת במחוז חיפה – 27% העריכו כי הכנסתם בחודשים הבאים תהיה נמוכה בהשוואה להכנסתם לפני המלחמה, ו-6% נוספים העריכו שלא תהיה להם הכנסה כלל (תרשים 14).

בהשוואה לדיווחים בסקר מאי 2025, סקר הנוכחי נרשם שיפור בשיעור המביעים אופטימיות ביחס להכנסות הצפויות בחודשים הבאים. השיפור אפיין את כל המחוזות, אולם מאחר שתחזיות אלו נמסרו טרם פרוץ מלחמת שאגת הארי, לא נרחיב עליהן בנייתו הסקר הזה המתפרסם בימיה הראשונים של המלחמה הזאת (תחילת מרץ 2026).

תרשים 14. ציפיות לשינוי בהכנסה ברוטו של משק הבית בינואר-מרץ 2026 בהשוואה לתקופה המקבילה לפני מלחמת חרבות ברזל (ינואר-מרץ 2023), לפי מחוז (ב-%)

6. מצב הנזילות של המפונים ושל תושבי המחוזות צפון ודרום שלא פונו מבתיהם

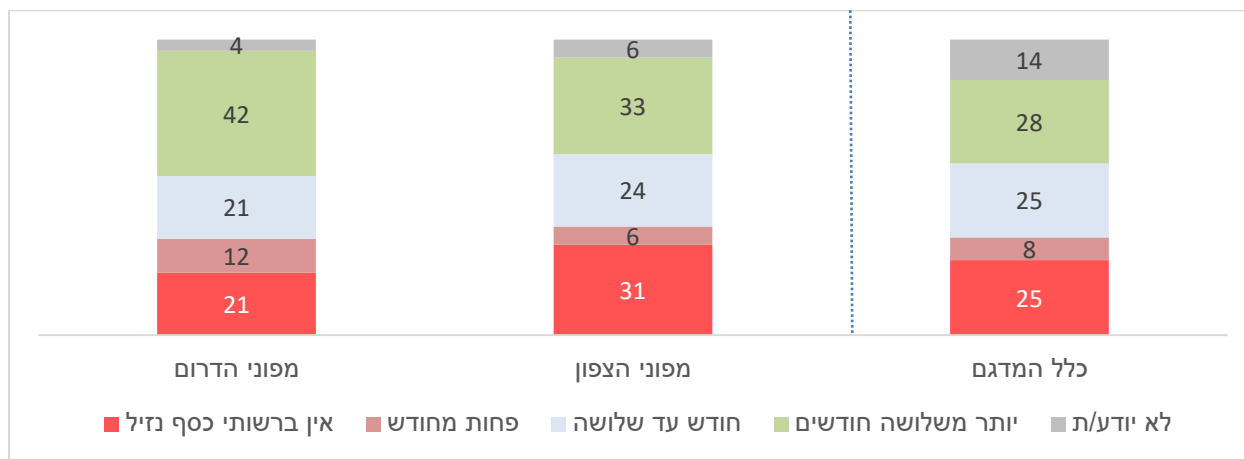
מהסקר עולה כי מצב הנזילות של מפוני הדרום, כשנתיים ושלושה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, טוב בהשוואה לכלל המדגם. כ-63% מהם מעריכים כי הכסף הנזיל של משק הבית יספיק ליותר מחודש, לעומת כ-53% בכלל המדגם. יתרה מזו, 42% ממפוני הדרום מעריכים כי הכסף הנזיל יספיק ליותר משלושה חודשים, לעומת 28% בכלל המדגם. מנגד, שיעור המדווחים כי אין ברשותם כסף נזיל כלל, או כי כספם יספיק עד חודש עומד על כ-33%, שיעור דומה לזה שנרשם בכלל המדגם (תרשים 15).

לעומת זאת, מצב הנזילות של מפוני הצפון יציב פחות. 31% מהם מדווחים כי אין ברשותם כסף נזיל כלל, לעומת 21% ממפוני הדרום. נוסף על כך, רק 33% ממפוני הצפון מעריכים כי כספם יספיק ליותר משלושה חודשים, לעומת 42% ממפוני הדרום.

שיעור המשיבים שלא ידעו להעריך את מידת הנזילות הכספית שלהם נמוך מאוד בקרב המפונים, 4% עד 6%, לעומת 14% בכלל המדגם. מכאן, לאחר ניכוי המשיבים שלא ידעו להשיב, נמצא כי מצבם של מפוני הצפון דומה לזה של כלל האוכלוסייה, אך מפוני הדרום ממשיכים להציג רמת נזילות גבוהה יותר (תרשים 15).

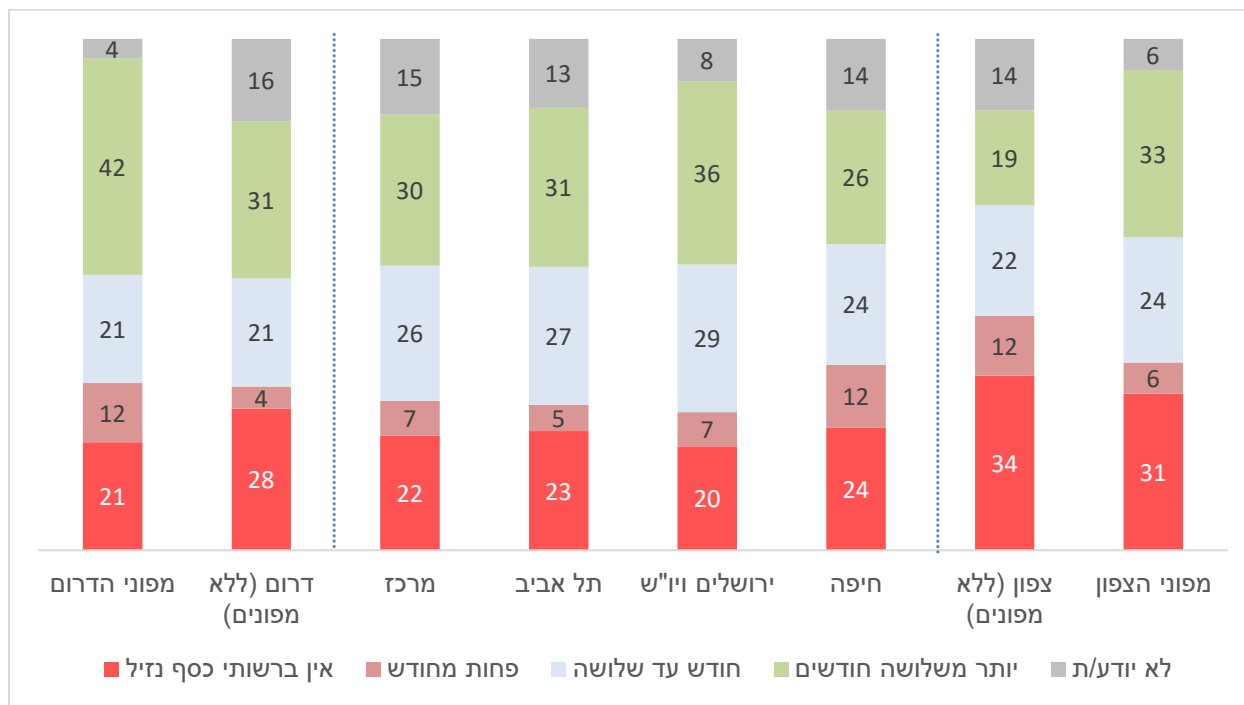
ממצאים אלה מראים שלמרות הפגיעה התעסוקתית והכלכלית במפונים, מצב הנזילות שלהם אינו שונה, ואף טוב יותר, מזה של כלל האוכלוסייה. ממצא זה עשוי להעיד שמנגנוני התמיכה שניתנו למפונים היו אפקטיביים וסייעו להם להתמודד עם ההשלכות הכלכליות של הפינוי והמלחמה ולמתן את הפגיעה הכלכלית.

תרשים 15. משך הזמן שהכסף הנזיל צפוי להספיק למשק הבית, מפונים וכלל המדגם (ב-%)

רמת הנזילות הנמוכה ביותר נרשמה בקרב תושבי מחוז הצפון שלא פונו מבתיהם: 34% מהם מעריכים כי אין ברשותם משק הבית כסף נזיל כלל, וכ-12% נוספים מעריכים כי הכסף הנזיל יספיק לפחות מחודש בלבד. גם במחוז חיפה ובמחוז דרום (ללא מפונים) נרשמה רמת נזילות נמוכה יחסית: 36% מתושבי חיפה ו-32% מתושבי הדרום דיווחו כי אין ברשותם כסף נזיל כלל או שכספם יספיק לפחות מחודש. זאת לעומת כ-28% בלבד במחוזות תל אביב, מרכז וירושלים ויו"ש. בהשוואה לסקר מאי 2025 לא זוהו שינויים מובהקים במדדי הנזילות, והתמונה האזורית נותרה דומה (תרשים 16).

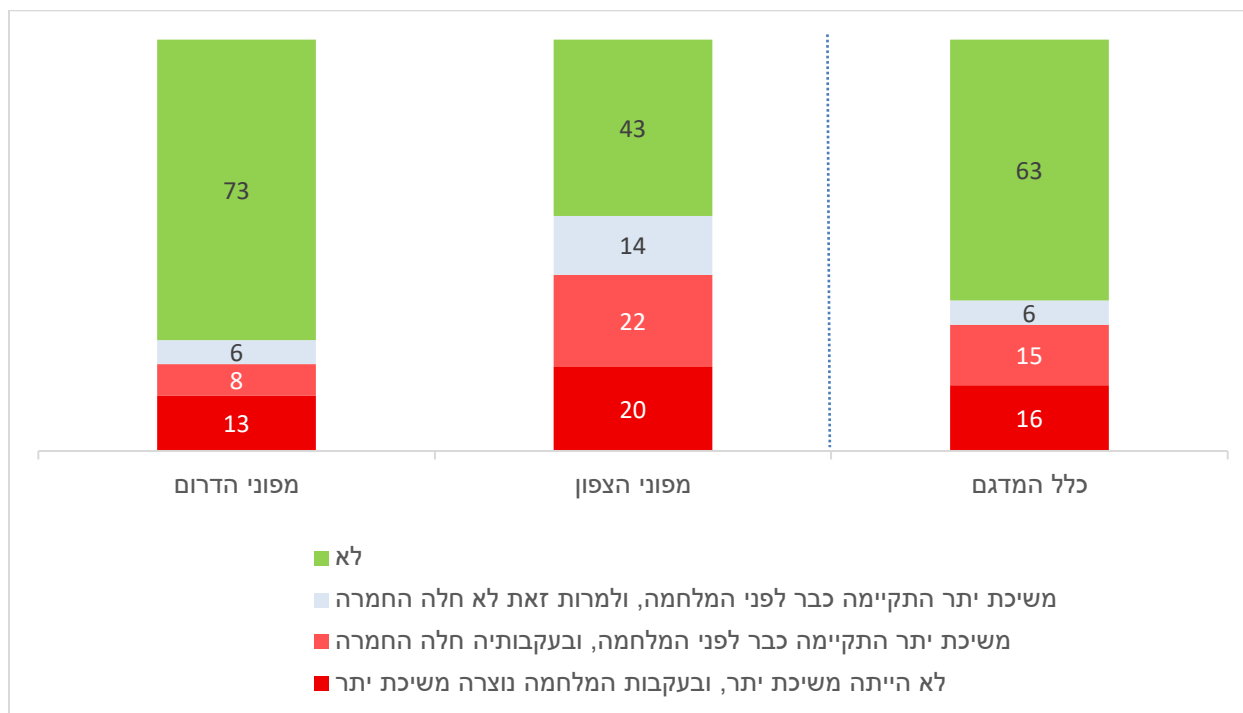
תרשים 16. משך הזמן שהכסף הנזיל צפוי להספיק למשק הבית, לפי מחוז (ב-%)

7. הלוואות ומשיכת יתר

כ-42% ממפוני הצפון ציינו כי נקלעו למשיכת יתר או הגדילו אותה בעקבות המלחמה. שיעור זה כפול מהשיעור המדווח בקרב מפוני הדרום, העומד על 21%, וגבוה בהרבה מ-31% בכלל המדגם הארצי (תרשים 17).

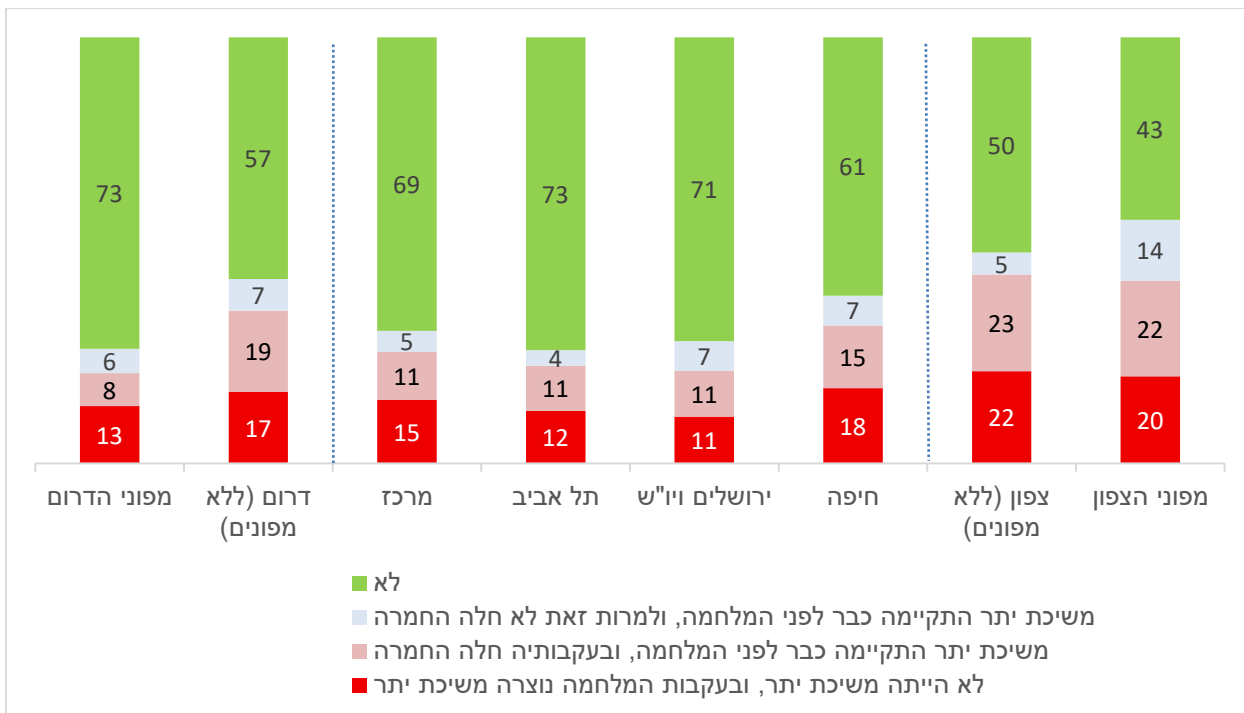
תרשים 17. השפעת מלחמת חרבות ברזל על כניסה למשיכת יתר, מפונים וכלל המדגם (ב-%)

שיעור המדווחים שנקלעו למשיכת יתר בעקבות מלחמת חרבות ברזל גבוה במיוחד באזורי העימות שלא נכללו בהחלטות הממשלה על פינוי תושבים: 45% מתושבי הצפון שלא פונו ו-36% מתושבי הדרום שלא פונו דיווחו כי נקלעו למשיכת יתר או הגדילו אותה בעקבות המלחמה, לעומת כ-31% בכלל המדגם ו-21% בקרב מפוני הדרום (תרשים 18).

כאמור, ממצאים אלו עשויים להיות מוסברים בכך שתושבי הצפון והדרום שלא פונו בהחלטת ממשלה לא היו זכאים למענקי הסיוע ולמנגנוני התמיכה שניתנו למפונים, אף שנתרו להתגורר ביישובים שבהם הפעילות הכלכלית הושבתה חלק ניכר מהזמן או צומצמה מאוד. מן הסקר עולה כי קבוצות אלו, שהושפעו במידה רבה מהמלחמה אך לא פונו, חוו פגיעה כלכלית עמוקה, ובמדדים מסוימים אף חמורה מזו שנרשמה בקרב המפונים. ממצא המדגיש את חשיבותם של מנגנוני סיוע ממוקדים בעיתות חירום, ואת ההשלכות הכלכליות הניכרות של היעדר מענה מוסדי מספק.

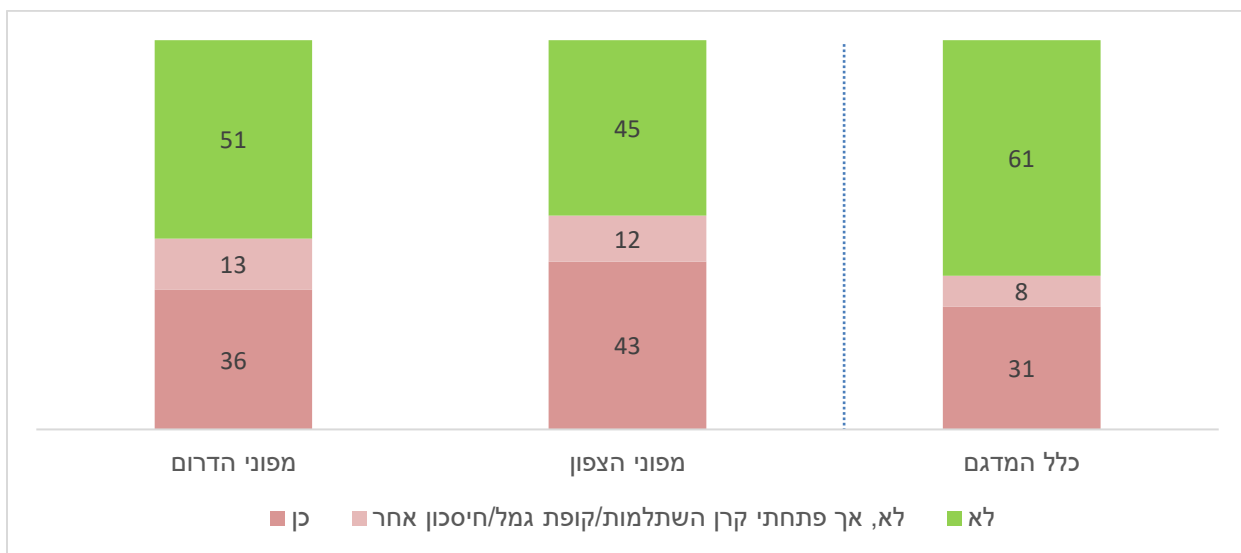
תרשים 18. השפעת המלחמה על כניסה למשיכת יתר, לפי מחוז (ב-%)

עדות נוספת לכך שבהיבט הכלכלי מפוני הצפון נפגעו יותר ממפוני הדרום עולה משיעור המבקשים לקחת הלוואה או לפתוח תוכניות חיסכון. שיעור המפוניים מהצפון שנאלצו לבקש הלוואה מאז פרצה מלחמת חרבות ברזל גבוה בהשוואה לשיעורם בקרב מפוני הדרום וכלל המדגם הארצי: 43% ממפוני הצפון לעומת 36% ממפוני הדרום ו-31% מכלל המדגם. נוסף על כך, שיעור גבוה יחסית בקרב המפוניים פתחו חסכונות: 12%-13% בקרב המפוניים, לעומת 8% בכלל המדגם (תרשים 19).

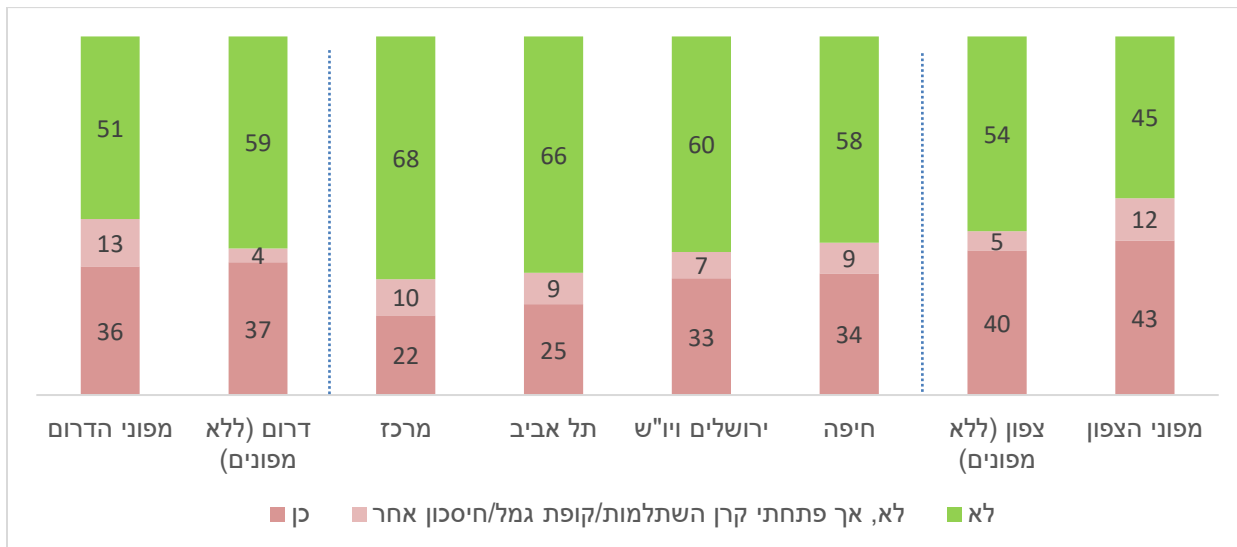
ממצא זה עשוי להצביע על כך שגם בקרב המפוניים שקיבלו סיוע ממשלתי נוצר צורך להישען על מקורות מימון נוספים, וההתמודדות הכלכלית חייבה נטילת אשראי ופתיחת חסכונות בשיעורים גבוהים בהשוואה לממוצע המדגם.

תרשים 19. התפלגות בקשת הלוואות בעקבות מלחמת חרבות ברזל, מפוניים וכלל המדגם (ב-%)

שיעור גבוה יחסית מתושבי המחוזות דרום וצפון שלא פונו מבתיהם נאלצו לבקש הלוואה: 37% עד 40%, לעומת 31% בכלל המדגם. (תרשים 20).

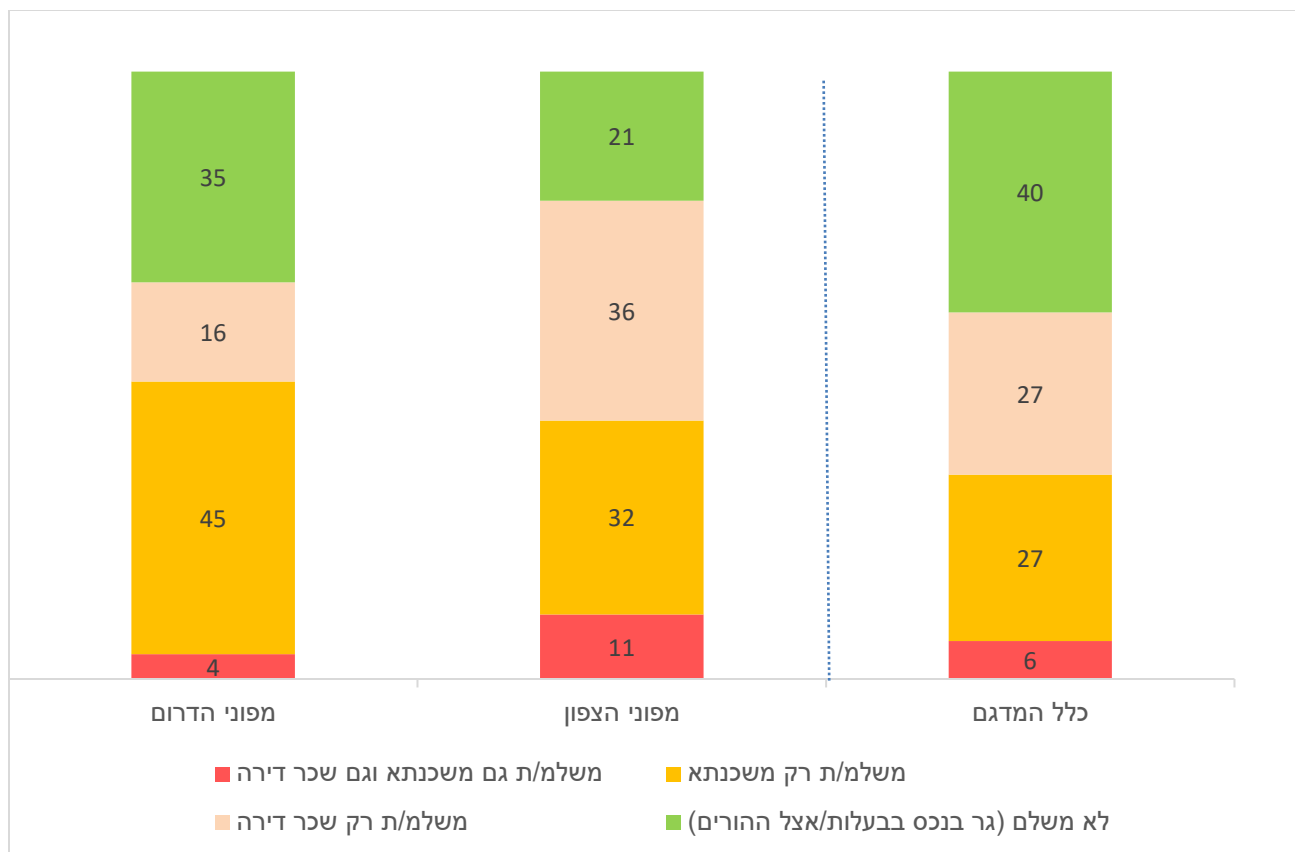
תרשים 20. התפלגות בקשת הלוואות בעקבות המלחמה, לפי מחוז (ב-%)

8. תשלומים לדיור

בקרב מפוני הצפון שיעור גבוה במיוחד משלם על המגורים (79%), ו-11% אף משלמים במקביל גם משכנתא וגם שכר דירה, ואילו בקרב מפוני הדרום שיעור זה נמוך יותר (65%). פערים אלו מלמדים כי בממוצע מפוני הצפון חשופים יותר ללחץ כלכלי שוטף הנובע מהוצאות דיור. סביר להניח שפערים אלו מוסברים בחלקם בשיעור הגבוה יחסית של הקיבוצים באזורים שפוננו בקו העימות בדרום, ובחלקם בכך ששיעור לא מבוטל ממפוני הדרום טרם חזרו לבתיהם, ואולי אף נאלצו להתגורר אצל בני משפחה, בשל מגבלות כלכליות ולא מתוך בחירה (תרשים 21).

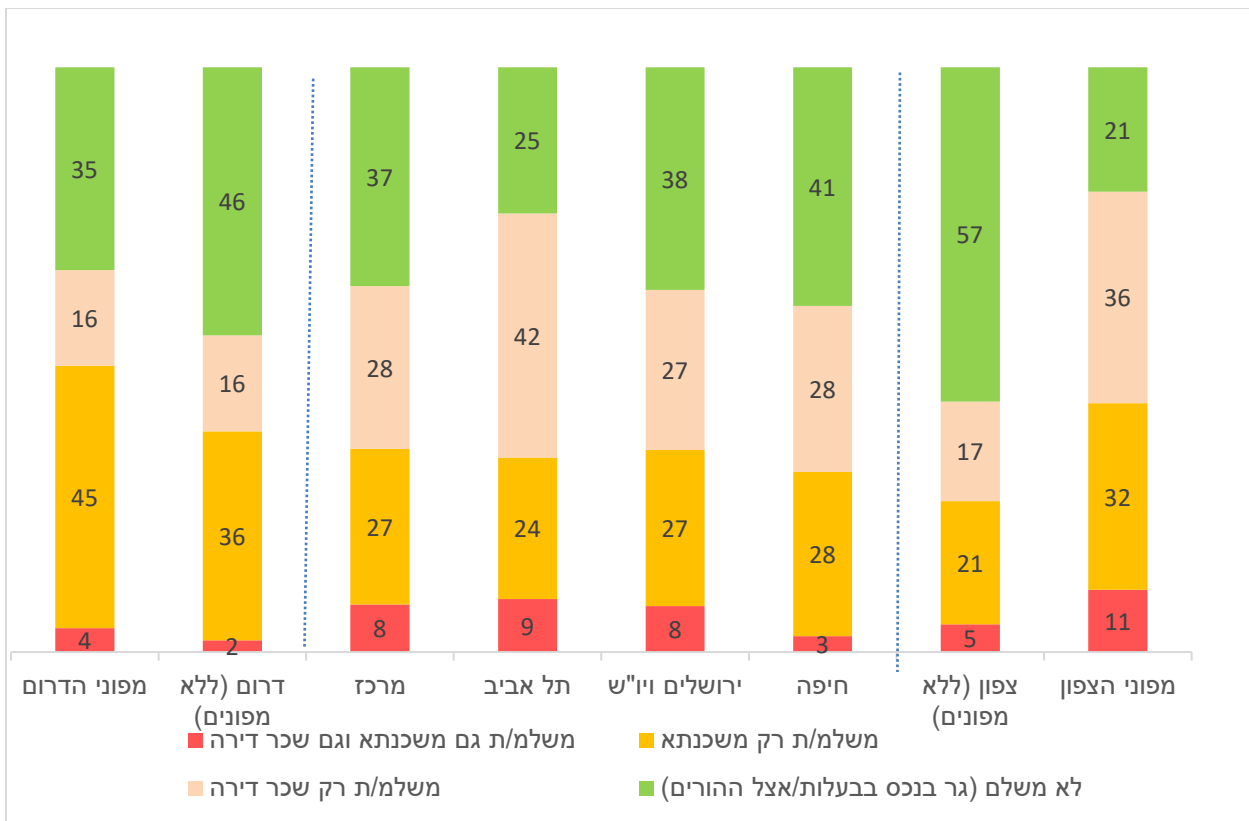
תרשים 21. התפלגות הסדרי התשלום עבור מקום המגורים הנוכחי, מפונים וכלל המדגם (ב-%)

57% מתושבי מחוז הצפון שלא פונו מבתיהם אינם משלמים על דיור כלל, השיעור הגבוה ביותר מבין כל המחוזות. לעומתם מפוני הצפון דיווחו על שיעור הנמוך ביותר של משקי בית שאינם משלמים כלל על דיור, 21% בלבד, לעומת 38%–41% ביתר המחוזות (תרשים 22).

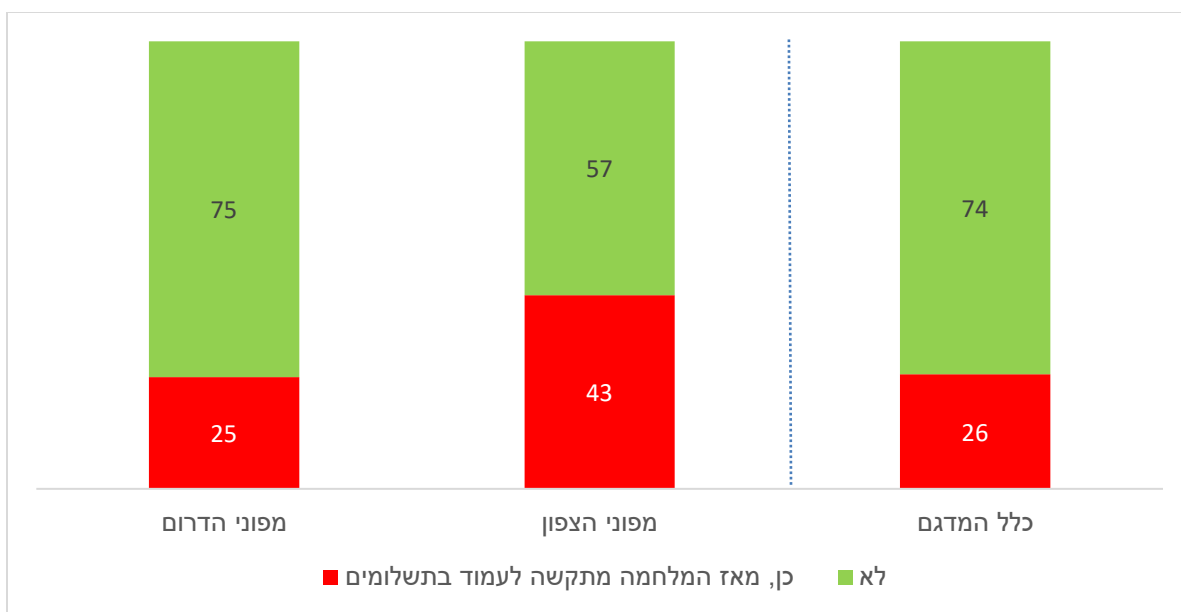
כאמור, הממצא שתושבי הצפון והדרום שלא פונו אינם משלמים על דיור אינו ממצא חיובי בהכרח, אלא יכול לשקף הכרח כלכלי לגור אצל קרובי משפחה.

תרשים 22. התפלגות הסדרי התשלום עבור מקום המגורים הנוכחי, לפי מחוז (ב-%)

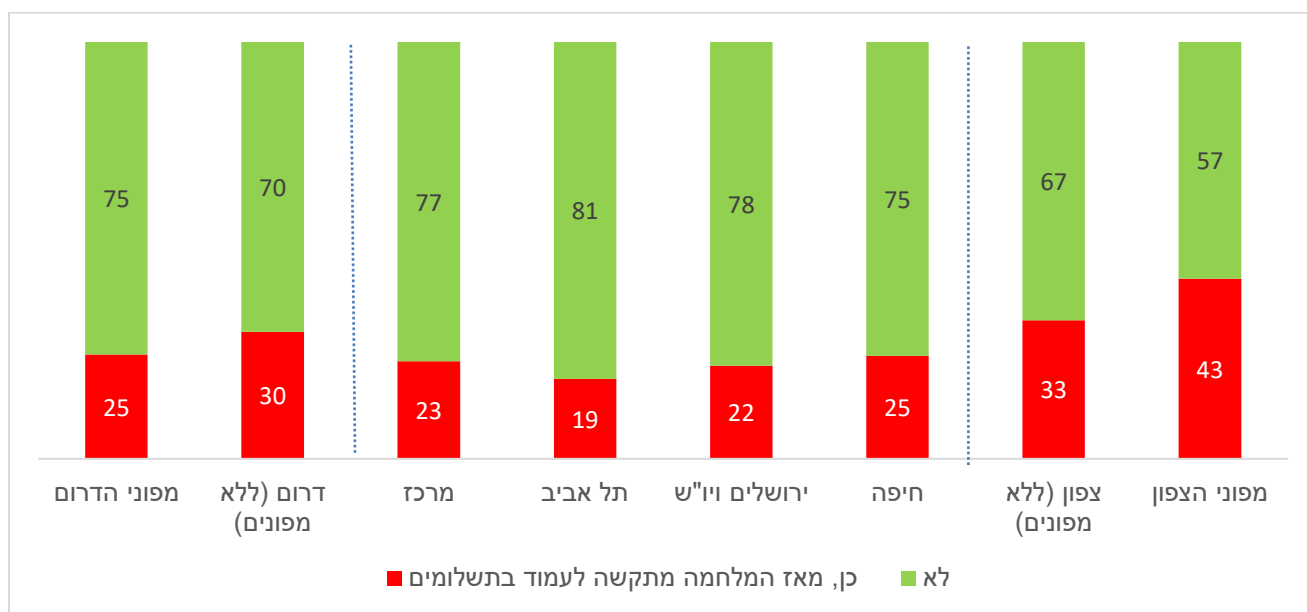
נראה כי הפסקת המענקים, לצד חזרת מרבית המפונים לבתיהם או מעברם למגורים הזמניים שהוקמו עבורם, השפיעה על יכולת ההחזר של תשלומי הדיור. כ-43% ממפוני הצפון מדווחים על קושי בהחזר משכנתא או בתשלום שכר דירה, לעומת 26% בלבד בכלל האוכלוסייה. לעומת זאת, בקרב מפוני הדרום רק כרבע מהמשיבים ציינו כי הם מתקשים לעמוד בתשלומי הדיור, שיעור דומה לזה שנרשם בכלל המדגם. ממצאים אלו מצביעים על פער ברור בין המפונים בצפון לבין יתר האוכלוסייה, ומרמזים כי השילוב בין חידוש הוצאות הדיור השוטפות לבין הפסקת התמיכה הישירה יצר עומס משמעותי על מפוני הצפון (תרשים 23).

תרשים 23. השפעת מלחמת חרבות ברזל על היכולת לעמוד בתשלומי משכנתא או שכר דירה (מבין מי שמשלמים על דיור), מפונים וכלל המדגם (ב-%)

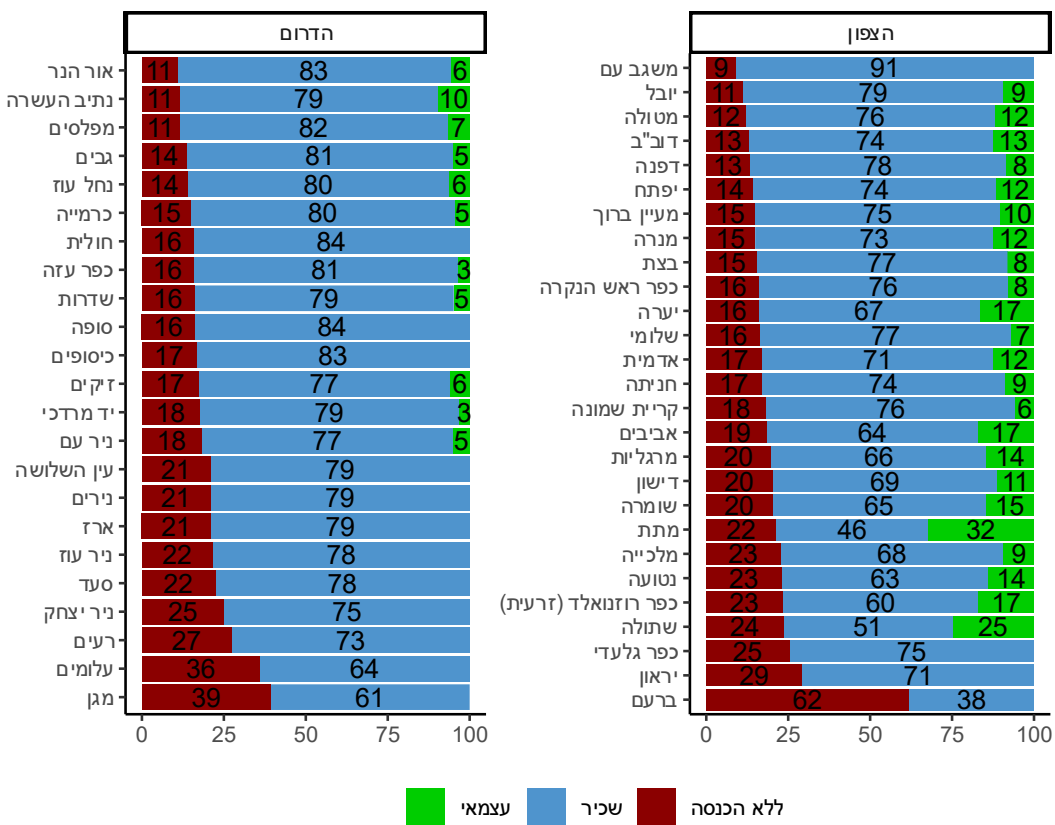
בקרב תושבי המחוזות צפון ודרום (ללא מפונים) נמצא שיעור גבוה יחסית של מדווחים על קושי בהחזר של ההלוואות לדיור (משכנתא) או בתשלום שכר דירה, 33% ו-30% בהתאמה, לעומת 26% בכלל המדגם (תרשים 24).

תרשים 24. השפעת מלחמת חרבות ברזל על היכולת לעמוד בתשלומי משכנתא או שכר דירה (מבין מי שמשלמים על דיור), לפי מחוז (ב-%)

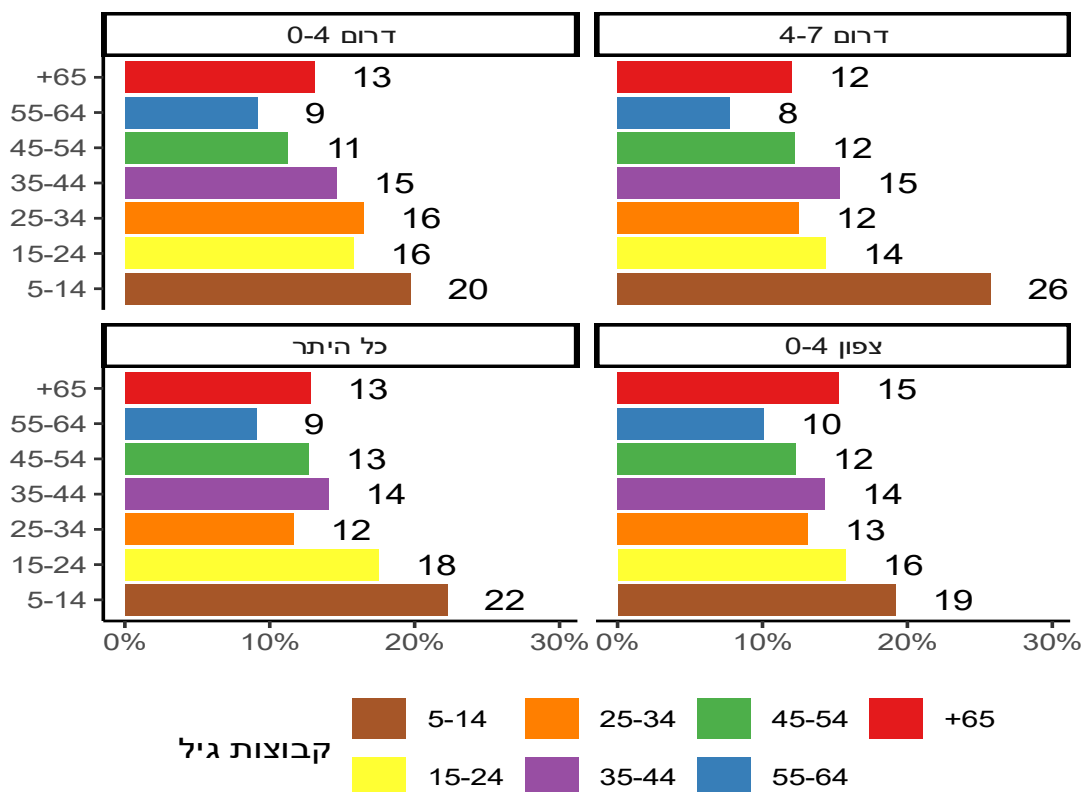
נספח 1. שיעור העצמאים ביישובי קו העימות בצפון גבוה יחסית לשיעורם ביישובי קו העימות בדרום

התפלגות הסטטוס התעסוקתי ברמת היישוב ב-2022 ביישובי עוטף עזה (0-4 ק"מ מהגבול) וביישובי גבול הצפון (0-5 ק"מ מהגבול) (ב-%)

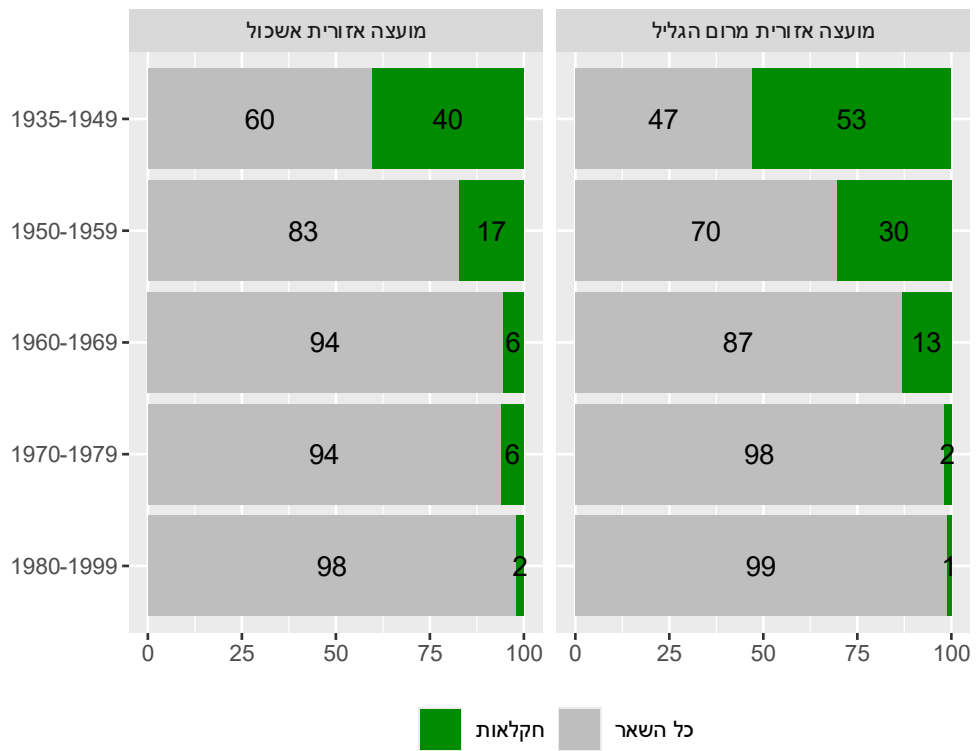
מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022

נספח 2. שיעור הפרטים מעל גיל 45 ביישובי קו העימות בצפון גבוה יחסית לשיעורם ביישובי קו העימות בדרום התפלגות הגילים ביישובי קו העימות ובשאר הארץ (נתוני 2022) (ב-%)

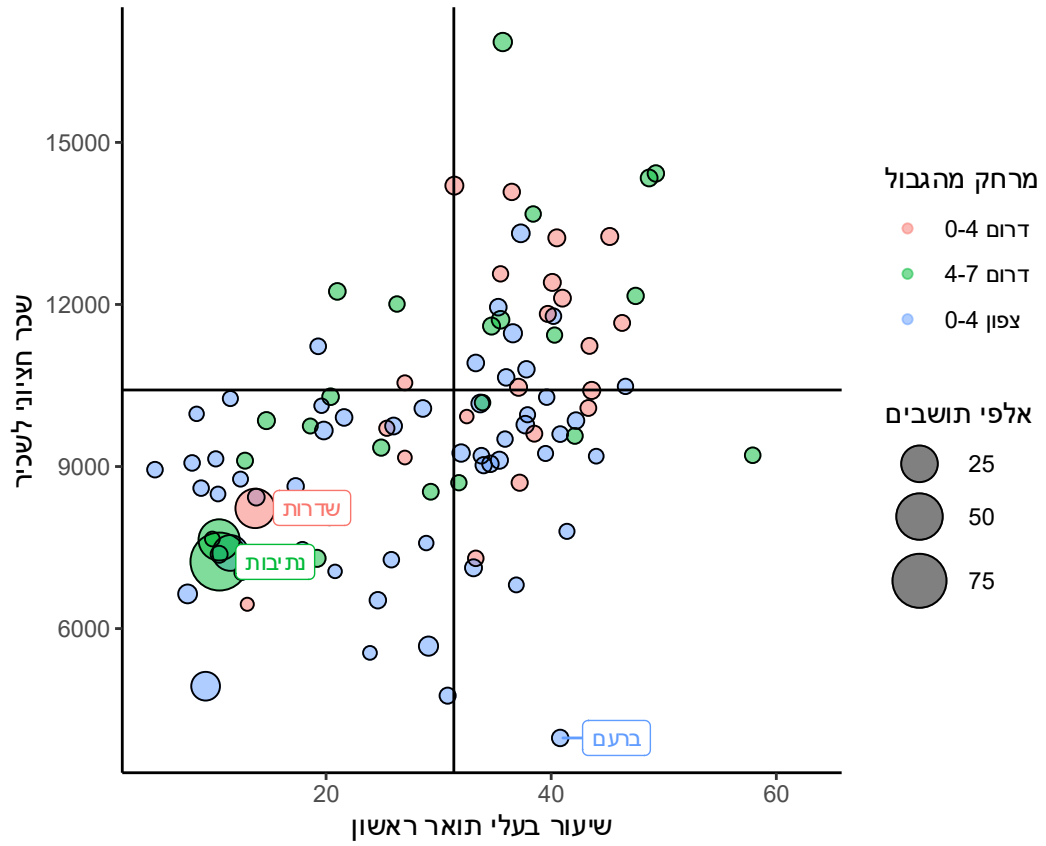
מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022

נספח 3. שיעור המבוגרים במועצה האזורית מרום הגליל גבוה משיעורם במועצה האזורית אשכול התפלגות הגילים בשתי מועצות אזוריות מוטות חקלאות, בעוטף עזה ובגבול הצפון, לפי ענפי כלכלה, 2022 (ב-%)

מקור : המכון הישראלי לדמוקרטיה,
 עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022

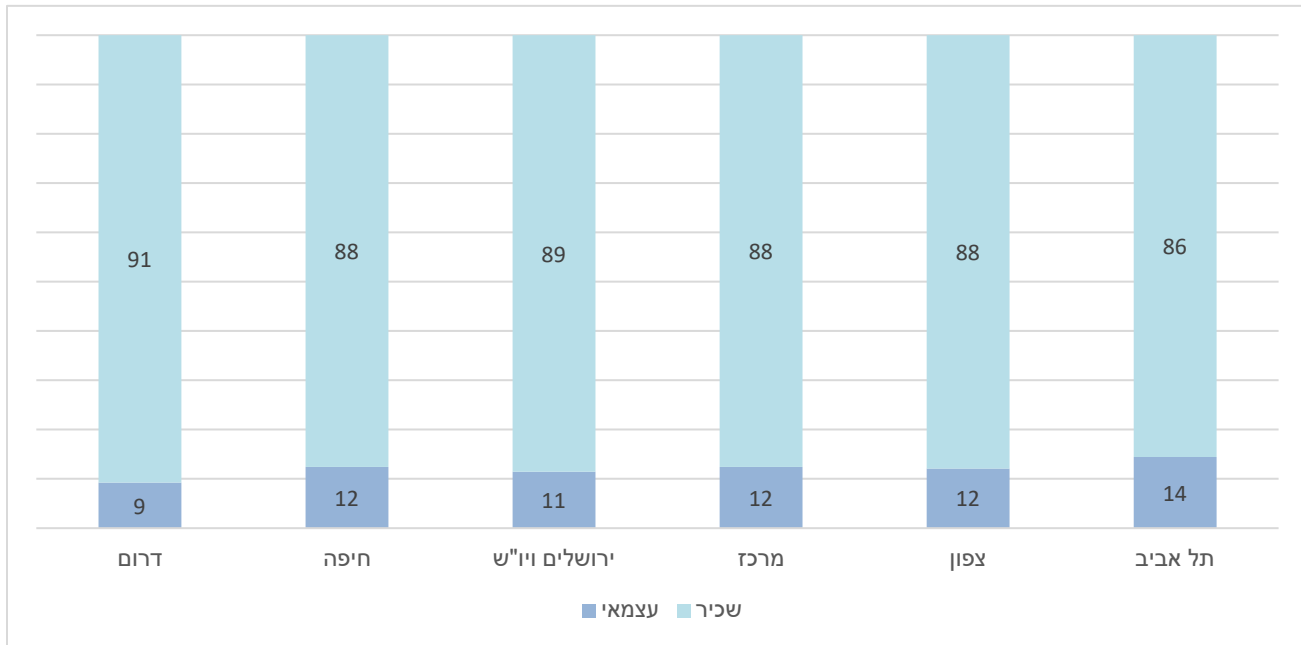
נספח 4. יישובי עוטף עזה מאופיינים בשיעורי השכלה ושכר גבוהים יחסית בהשוואה ליישובים בגבול הצפון התפלגות שכר ושיעור בעלי התואר הראשון ביישובי עוטף עזה ובגבול הצפון, 2022 (ב-%)

גודל העיגול משקף את גודל היישוב.

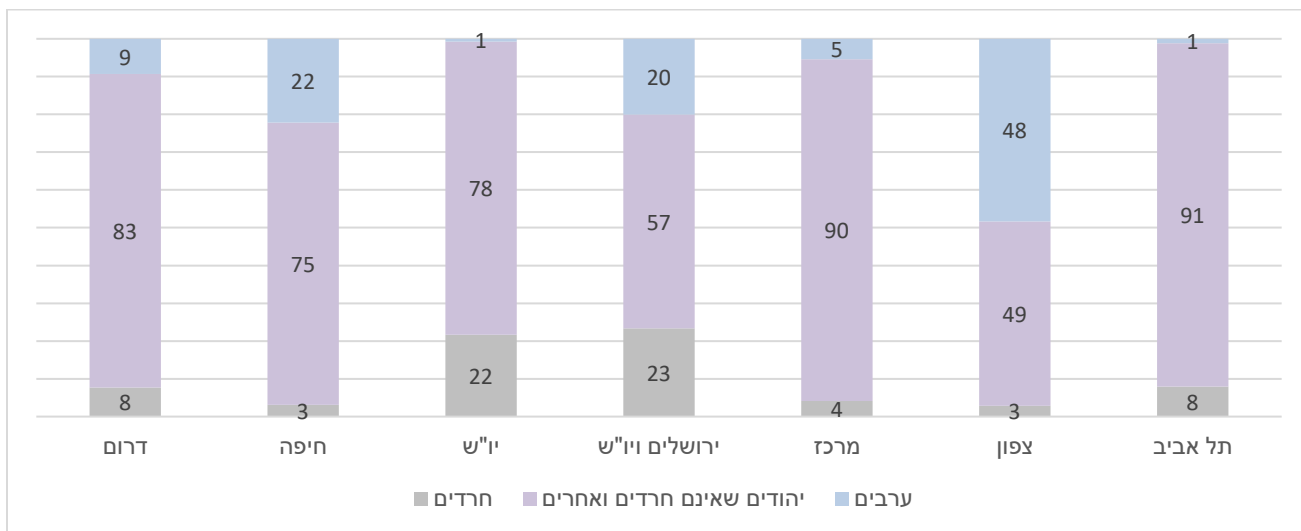
מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה, עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022

נספח 5. שיעור העצמאים בצפון דומה לשיעורם בדרום
 התפלגות הסטטוס התעסוקתי לפי מחוזות, 2022 (ב-%)

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה,
 עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022

נספח 6. שיעור הערבים בצפון הוא הגבוה ביותר
 התפלגות האוכלוסייה לפי סוגי אוכלוסייה ולפי מחוזות, 2022 (ב-%)

מקור: המכון הישראלי לדמוקרטיה,
 עיבודים לנתוני חדר מחקר של הלמ"ס, 2022